

§ 307

Reviderad Handlingsplan för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning

KSN-2024-01318

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. **att** anta reviderad Handlingsplan för program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i enlighet med ärendets bilaga 1.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslutade den 29 maj 2024 §151 att remittera ett förslag till reviderad handlingsplan för program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning till ett antal instanser inför slutligt antagande i kommunstyrelsen.

Efter genomförd remissomgång föreligger ett slutgiltigt förslag till reviderad handlingsplan i ärendet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 1 november 2024
- Bilaga 1, reviderad Handlingsplan för program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Bilaga 2, remissammanställning

Beslutsgång

Ordföranden finner att arbetsutskottet bifaller föreliggande förslag.

Kommunledningskontoret
Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen

Datum:
2024-11-01

Diarienummer:
KSN-2024-01318

Handläggare:
Karin Eduards

Reviderad Handlingsplan för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. **att** anta reviderad Handlingsplan för program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i enlighet med ärendets bilaga 1.

Ärendet

Kommunstyrelsen beslutade den 29 maj 2024 §151 att remittera ett förslag till reviderad handlingsplan för program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning till ett antal instanser inför slutligt antagande i kommunstyrelsen.

Efter genomförd remissomgång föreligger ett slutgiltigt förslag till reviderad handlingsplan i ärendet.

Beredning

Ärendet har beretts av vård- och omsorgsförvaltningen och kommunledningskontoret.

Förslaget till handlingsplan har remitterats till 15 berörda nämnder, 12 kommunala bolag och 36 under perioden 31 maj till 30 september

Inom ramen för remissbehandling som pågick mellan 31 maj och 30 september skickades förslaget till 15 nämnder, 12 kommunägda bolag och 26 föreningar med samarbete eller bidrag från omsorgsnämnden. Ett dialogmöte genomfördes i juni där representanter för 12 av remissinstanserna deltog.

Föredragning

Beslutet att revidera den handlingsplan som gällt sedan år 2017 fattades av kommunstyrelsen inom ramen för uppföljningen av program och planer år 2021, den 24 november 2021 § 326.

Handlingsplanen ska stärka målluppfyllelse och intensifiera implementeringen av Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Programmet syftar till att skapa förutsättningar för en ökad trygghet samt att upplevelsen av frihet, delaktighet och självbestämmande ska stärkas för personer med funktionsnedsättning. Programmet syftar även till att medvetandegöra om personer med funktionsnedsättningar situation samt verka mot stigmatisering.

I framtagandet av det förslag till reviderad handlingsplan som varit föremål för remiss har kommunens förvaltningar och bolag kunnat lyfta de områden som de sett som prioriterade för att stärka möjligheten till delaktighet och dialog för personer med funktionsnedsättning. Funktionsrätt Uppsala kommun och andra aktörer i civilsamhället har varit viktiga att fånga individens behov. Omvärldsbevakning har skett för att omhänderta direktiv och instruktioner som myndigheter lämnat inom området. I revideringen har samordning också skett med kommunens program och handlingsplaner på andra områden i syfte att ensa styrningen.

Några prioriterade områden i handlingsplanen är universell utformning, stärkt tillgång till arbetsmarknaden samt metoder för att möta ofrivillig ensamhet. Flera av åtgärderna förväntas genomföras genom att kommunen tar tillvara funktionsrättsorganisationers och civilsamhällets kompetens och förmågor.

Utifrån de 19 remissyttranden som inkom har handlingsplanen kompletterats med ett antal nya åtgärder och indikatorer för uppföljning, samtidigt som några föreslagna åtgärder fått förändrade ansvariga och andra redaktionella ändringar gjorts. En sammanställning av de inkomna synpunkterna och hur de hanterats i det föreliggande förslaget till handlingsplan redovisas i remissammanställningen i ärendets bilaga 2.

Den reviderade handlingsplan i ärendets bilaga 1 ska gälla för tidsperioden 2025–2027 och innehåller åtgärder utifrån programmets nio målområden: Demokrati och inflytande, Bemötande och kompetens, Information och kommunikation, Fysisk tillgänglighet, Utbildning, Arbete och sysselsättning, Bostad, Vardags- och familjeliv samt Kultur, fritid, idrott och hälsa.

Ekonomiska konsekvenser

Handlingsplanens åtgärder genomförs inom befintlig ekonomisk ram för nämnderna och bolagen som berörs av den.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 1 november 2024
- Bilaga 1, reviderad Handlingsplan för program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Bilaga 2, remissammanställning

Kommunledningskontoret

Ingela Hagström
Tillförordnad stadsdirektör

Ola Hägglund
Ekonomidirektör och
biträdande stadsdirektör

Aktiverande styrdokumentDatum:
20241104Diarienummer:
KSN 2024-01318Beslutsfattare:
KommunstyrelsenDokumentansvarig:
Omsorgsnämnden

Handlingsplan för program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

Programmet för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning avser skapa förutsättningar för en ökad inkludering och trygghet. Samt att upplevelsen av frihet, delaktighet och självbestämmande ska stärkas för personer med funktionsnedsättning. Programmet syftar även till att medvetandegöra målgruppens situation samt motverka stigmatisering.

Detta är handlingsplanen kopplad till *Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning*. Handlingsplanen har fokus på prioriterade åtgärder för valda nämnder och bolag och förtydligar programmets implementering, genomförande av målsättningar och åtgärder samt uppföljning av dessa.

Handlingsplanen innehåller åtgärder utifrån programmets nio målområden. Dessa är

1. Demokrati och inflytande
2. Bemötande och kompetens
3. Information och kommunikation
4. Fysisk tillgänglighet
5. Utbildning
6. Arbete och sysselsättning
7. Bostad
8. Vardags- och familjeliv samt
9. Kultur, fritid, idrott och hälsa

Syfte

Syftet med handlingsplanen till *Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning* är att stärka måluppfyllelse och intensifiera programmets implementering genom att specificera prioriterade åtgärder och indikatorer utifrån programmets målområden.

Åtgärderna i handlingsplanen ska underlätta för nämnder och bolagsstyrelser att prioritera och integrera programmet i sina verksamhets- och affärsplaneringar. På så sätt kan handlingsplanen bidra till snabbare måluppfyllelse av *Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning*. Nämnda indikatorer kan fånga utvecklingen, men då specifika data just för personer med funktionsnedsättning ofta saknas, kommer uppföljningsmetoder och indikatorer behöva utvecklas under arbetets gång för att kunna påvisa att åtgärder är påbörjade eller genomförda.

Omfattning

Sedan programmet antogs 2016 har bland annat Agenda 2030¹ tillkommit. Arbetsätt och retorik vad gäller arbetet med funktionsrättsfrågor har också utvecklats och 2017 beslutade riksdagen om nytt mål och inriktning för funktionshinderpolitiken. Det nya och nu gällande målet för funktionshinderpolitiken² är: *att med FN:s konvention för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund.*

Myndigheten för delaktighet beskriver att ett arbete som utgår från befolkningens mångfald måste inkludera funktionsnedsättning³ som en variabel, som att

- säkerställa tillgänglighet och delaktighet för människor med olika fysiska och psykiska funktionsnedsättningar
- verka för jämlika förutsättningar oavsett funktionsförmåga
- skapa delaktighet oavsett socioekonomisk bakgrund.

För att nå det nationella målet ska genomförandet av funktionshinderpolitiken inriktas mot fyra områden. Dessa är principen om universell utformning⁴, identifiera tillgänglighetsbrister och åtgärda dem, individuellt stöd och lösningar samt förebygga och motverka diskriminering. I möjligaste mån har revideringen av handlingsplanen inkluderat nu gällande nationell politik samt Agenda 2030.

Ansvar, genomförande och spridning

De övergripande målen i program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning ska alla kommuns nämnder och bolagsstyrelser ta ansvar för att uppfylla.

Handlingsplanen har inom ramen för åtgärder utsett samordnande funktions och ansvariga för att genomföra respektive åtgärd. Varje nämnd och styrelse ansvarar för att integrera åtgärder i sina verksamheter och planering samt genomföra åtgärden inom sina verksamhetsområden.

Arbetet kan med fördel bedrivas i samverkan i kommunen, samt med civilsamhället, funktionsrättsrörelsen, individer med funktionsnedsättning samt andra viktiga parter utifrån åtgärden eller målområdet.

Handlingsplanen gäller för tidsperioden 2025-2027.

¹ FN:s globala utvecklingsmål, Agenda 2030, är idag en del av Uppsala kommuns styrning. Det är till exempel integrerat i kommunens styrdokument Mål och budget. En stor del av detta är att minska ojämlikheter och orättvisor.

² [Mål för funktionshinderspolitiken - Regeringen.se](#) 240103

³ [Mål och inriktning funktionshinderspolitiken - MFD](#) 231127

⁴ Universell utformning handlar om att bredda spektrat av användare för att utveckla lösningar som redan från början fungerar för så många människor som möjligt. Då undviks onödiga anpassningar i efterhand och tillgängligheten ökar från start. Det som är helt nödvändigt för vissa blir bra för många och bekvämt för de flesta. (MFD, 231215)

Målen åtgärder, indikatorer samt ansvariga

Målområde 1 - Demokrati och inflytande

Programmets mål är att invånare med funktionsnedsättning ska kunna ha samma makt över sina liv som andra invånare har i Uppsala kommun. Alla ska ha möjlighet att bidra efter förmåga, ta del av information och föra fram sina synpunkter. Alla medborgare ska garanteras delaktighet och tillgänglighet vid allmänna val.

För detta ska metoder, strukturer och system för brukarinflytande utvecklas och användas. Personer med funktionsnedsättning och brukarorganisationernas erfarenheter och kunskaper ska tas till vara både i kommunens verksamheter och inför beslut. Mer specifikt ska en konsekvensanalys kring tillgänglighet och delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning alltid göras och dokumenteras i underlagen inför politiska beslut.

Återkommande dialoger och samverkan ska ske mellan företrädare för Uppsala kommun, personer med funktionsnedsättning, brukare, närstående och brukarorganisationer.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
1.1. införa rutiner som ger förutsättningar för att en konsekvensanalys för personer med funktionsnedsättning ska göras och dokumenteras inför politiska beslut.	OSN	OSN, UBN, AMN och GSN	2026
1.2. Följ upp att det är tydligt för personer med funktionsnedsättning hur synpunkter till kommunen kan lämnas och hur de hanteras. Följ upp att de som lämnat synpunkter upplever att de fått återkoppling på dessa.	OSN	Nämnder och bolag med synpunkts-hanterings-system	2026-2027
1.3. Möjliggör för personer med funktionsnedsättning att utöva sina rättigheter genom att i högre grad öppna upp för deltagande, på individnivå, verksamhetsnära och politisk nivå.	OSN	Alla nämnder och bolag	2025-2027
1.4. Komplettera funktionsrättsrådet med dialogforum för de nämnder och representanter från funktionsrättsrörelsen som ingår, för att möjliggöra fördjupad dialog inom respektive nämnds arbetsområde.	IFN	OSN, GSN, UBN, SCN, AMN, KTN, SCN, ÄLN	2025-2026
1.5. Utveckla brukarrevisioner som en del av brukarinflytandet, som med stöd av brukare, medarbetare samt representanter från Funktionsrätt kan bidra med viktiga perspektiv.	OSN	AMN, SCN, UBN och GSN	2025-2027
1.6. Stärk samverkan med funktionsrättsorganisationer så att de kan utgöra en kanal eller källa till information inför valet 2026.	Valnämnden	KS	2025-2026

Indikatorer

- Andel nämnder och kommunala bolag som har möten eller fora där medborgare, personer med funktionsnedsättning och representanter från funktionsrättsrörelsen kan komma i dialog
- Andel inkomna synpunkter som rör funktionsrättsfrågor
- Antal genomförda brukarrevisioner i kommunens olika verksamheter
- Andel som ser möjligheter att föra fram sina åsikter till de som bestämmer i kommunen (Liv och hälsa ung)

Målområde 2 – bemötande och kompetens

Alla personer ska, oavsett funktionsnedsättning, bemötas med kunskap och respekt av medarbetare i kommunens samtliga verksamheter, ha reella möjligheter att bestämma i frågor som gäller dem och erbjudas personcentrerat och samordnat stöd.

Uppsala kommun ska i samverkan med myndigheter arbeta för att förebygga att personer med funktionsnedsättning faller mellan organisatoriska mellanrum. Samordnad individuell plan (SIP) ska implementeras och användas.

För detta ska relevant kompetens säkerställas hos medarbetare vars arbete berör personer med funktionsnedsättning. Kompetensutveckling kring tillgänglighet och delaktighet ska utgå från ett brukarperspektiv.

Utbildning i bemötande och värdegrundsfrågor rörande personer med funktionsnedsättning ska erbjudas förtroendevalda.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
2.1 Säkra att medarbetare har kompetens att bemöta individer oavsett funktionsnedsättning samt hantera frågor som berör dem genom prioriterade satsningar.	OSN	Alla nämnder och bolag	2025-2027
2.2 Utveckla samverkan med myndigheter, civilsamhället samt Region Uppsala kring samsjuklighet för att minska konsekvenserna av organisatoriska mellanrum mellan huvudmännen för dessa individer.	OSN	OSN, SCN, AMN, UBN och ÄLN	2025-2026
2.3 Säkra arbetssätt som möjliggör att undersökningar som fångar bemötande kan användas för att göra anpassningar ⁵ som möter behov hos personer med funktionsnedsättning.	OSN	OSN, ÄLN, AMN, UBN, SCN, IFN, Uppsalahem AB samt Uppsala kommun Arena och Fastigheter AB	2025-2026

Indikatorer

- Andel medarbetare och förtroendevalda som gått utbildning i diskriminering med fokus på diskrimineringsområde 6, funktionsnedsättning, under perioden.
- Antal SIP
- Andel personer med funktionsnedsättning som upplever bra bemötande
- Andel av befolkningen som uppger sig ha upplevt diskriminering under de senaste 12 månaderna (16.b.1, SCB)

⁵ [Artikel 31 - Insamling av statistik och information - Använd Funktionsrättskonventionen! \(funktionsrattskonventionen.se\)](#)

Målområde 3 – information och kommunikation

I Uppsala ska alla kunna ta del av information och kommunicera utifrån sina förutsättningar.

Alla ska ges förutsättningar att använda och utveckla sin kommunikativa förmåga. Kommunala verksamheter ska arbeta för att informera på ett sätt som når alla oavsett funktionsnedsättning. Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK⁶) ska utvecklas, användas och spridas inom Uppsala kommuns verksamheter.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
3.1 Säkra att det finns rutiner som stödjer att beslut och information kommuniceras så att den som berörs förstår hur beslutsprocessen går till samt innebörden av beslutet.	OSN	OSN, ÄLN, SCN, AMN, PBN och UBN	2025-2026
3.2 Skapa arbetssätt med stöd av civilsamhället kring kompetenshöjande insatser som kan leda till att individer med funktionsnedsättning får en ökad kompetens och delaktighet. Målgruppens behov, erfarenheter och kompetens ska tillvaratas i arbetet.	OSN	KTN, IFN, OSN, SCN, ÄLN och AMN	2025-2027
3.3 Samordna kommunens arbete med att öka IT-kompetensen för personer med funktionsnedsättning för att bättre kunna bidra till individens kunskapsutveckling.	OSN	KTN, UBN, ÄLN och OSN	2025-2026
3.4 Arbeta systematiskt för att göra kommunens information tillgänglig för personer med funktionsnedsättning genom bland annat alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) samt lättläst svenska.	KS	Alla nämnder och bolag	2025-2027

Indikatorer

- Antal besökare på Funk-ITs hemsida
- Andel pressträffar med kommunikationsstöd för personer med funktionsnedsättning

⁶ [Om alternativ och kompletterande kommunikation \(AKK\) - infoteket \(regionuppsala.se\)](https://regionuppsala.se) 231129

Målområde 4 – Fysisk tillgänglighet

Alla ska tryggt kunna förflytta sig, vistas i och använda Uppsalas inne- och utemiljö.

Tillgängligheten ska öka i offentliga lokaler och dess utemiljöer. Resor med färdtjänst och andra samhällsbetalda resor som såsom skolskjuts ska vara trygga, pålitliga och ändamålsenliga för den enskilde.

Parkeringsplatser för rörelsehindrade ska öka för ökad tillgänglighet till det offentliga rummet.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
4.1 Utveckla arbetet med dialog och delaktighet i stadsbyggandet för att ta tillvara kunskap och erfarenheter från funktionsrättsrörelsen samt brukare.	KS	GSN, UBN, KS, PBN, ÄLN, IFN, Uppsala kommuns skolfastigheter AB, Uppsala kommun arenor och fastigheter AB, samt Uppsalahem AB	2025-2026
4.2 Förtydliga vad principen om universell utformning innebär och tillämpa den vid byggande, underhåll och ombyggnation i kommunen.	KS	Alla nämnder och bolag	2025-2026
4.3 Applicera hälsoekonomiskt angreppssätt kring samhälls- och bostadsplanering i syfte att motivera och prioritera det som ger störst hälsoeffekter.	OSN	GSN, PBN	2025-2027
4.4 Ta fram arbetssätt för att utvärdera kommunala miljöer som riktar sig till allmänheten utifrån tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Målgruppens erfarenheter och behov ska tas tillvara vid utformande av metod för utvärdering.	OSN, AMN	GSN, OSN, SCN, UBN, PBN, KS, KTN, IFN, ÄLN, Uppsala kommuns skolfastigheter AB samt Uppsala kommun arenor och fastigheter AB	2025-2027
4.5 Säkra inflytande från resenärer och funktionsrättsrörelsen kring samhällsbetalda persontransporter för att resorna ska bli tryggare, pålitligare och ändamålsenligare för den enskilde.	GSN	OSN, ÄLN, UBN	2025

Indikatorer

- Tillgänglighetsronder (tex arbetsmiljö(skydds)ronder med tillgänglighetsperspektiv) är utvecklade och används.
- Grad av nöjdhet med särskilda kollektivtrafiken
- Antal parkeringsplatser för rörelsehindrade
- Antal parkeringstillstånd för personer med rörelsehinder
- Andel offentliga miljöer som uppfyller tillgänglighetskrav för personer med funktionsnedsättning. (Kolada)

Målområde 5 - utbildning

Alla barn, ungdomar och vuxna ska kunna delta i utbildning och få det stöd som behövs för att både nå kunskapsmålen och använda sin kunskap och förmåga i vardagslivet.

Utbildningsmiljön ska vara utformad så att alla kan delta oavsett funktionsnedsättning. Utbildningsmiljön ska även vara tillgänglig för vårdnadshavare och besökare.

Möten mellan elever från olika skolformer ska främjas i syfte att motverka stigmatisering av barn och ungdomar med funktionsnedsättning.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
5.1 Skapa arbetssätt och erbjud kompetensutveckling som säkrar att lärare och andra medarbetare i skolmiljön kan stötta elever med funktionsnedsättning i att delta i undervisning och nå sina mål.	UBN, AMN	OSN och UBN	2025-2027
5.2 Stärk samordningen mellan UBN, SCN, OSN och AMN vad gäller barn, unga och vuxna med bristande skolgång, så att de kan delta i utbildning och klara satta mål oavsett anpassad eller vanlig skolgång.	UBN	UBN, OSN, SCN och AMN	2025-2027
5.3 Ge fritidsklubbar, fritidsgårdar och kulturskolor utbildning i tillgänglighet och delaktighet för att underlätta för personer med funktionsnedsättning att delta i verksamheten.	UBN-OSN	UBN, KTN, IFN, OSN	2025-2026

Indikatorer

- Antal pedagoger som får möjligheten att ta del av handledning, konsultation och kompetensutvecklande insatser med fokus på barn med funktionsnedsättning.
- Antal legitimerade lärare i anpassad skola
- SIP där flera förvaltningar är part
- Invånare 16-24 år som varken arbetar eller studerar, andel i procent
- Antal utbildade medarbetare vid fritidsklubbar, fritidsgårdar och kulturskolor i tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Andel elever som uppger att de trivs i skolan. (Liv och hälsa ung)
- Andel elever i anpassad gymnasieskola som får tillgång till APL

Målområde 6 – Arbete och sysselsättning

Allas arbetsförmåga ska tas tillvara.

Uppsala kommun ska vara ett föredöme som arbetsgivare och även verka för att privata arbetsgivare tar sitt ansvar så att personer med funktionsnedsättning kan finna, få och behålla ett arbete. Möjligheterna till anpassade arbetsplatser, arbetsuppgifter och arbetstider ska öka för att alla ska kunna arbeta efter sin förmåga och sina förutsättningar.

Uppsala kommun ska stärka möjligheten till meningsfull sysselsättning för personer vars funktionsnedsättning försvårar ett ordinarie arbete.

Tillgången till praktikplatser för personer med funktionsnedsättning, exempelvis anpassade gymnasieskolans elever, ska öka.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
6.1 Öka antalet anställda med funktionsnedsättning i kommunens verksamheter genom normmedveten rekrytering, inkluderande arbetsplatser och anpassade anställningsvillkor.	KS	Alla nämnder och bolag	2025-2027
6.2 Genom samverkan inom kommunkoncernen, samt med civilsamhället och näringslivet, tillskapa ett bredare utbud av arbetsmarknadsinsatser för personer med funktionsnedsättning.	AMN	Alla nämnder och bolag	2025-2027
6.3 Stärk samordning mellan UBN, AMN och OSN så att fler personer med funktionsnedsättning kan etablera sig på arbetsmarknaden eller genom fortsatta studier då de slutar i anpassad gymnasieskola.	UBN	AMN, OSN, UBN	2025-2027
6.4 Utveckla nya, och stöd befintliga, fungerande modeller som ökar möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att närma sig arbetsmarknaden.	AMN	AMN, OSN, SCN och UBN	2025-2027

Indikatorer

- Antal medarbetare som gått utbildningen En arbetsplats för alla - webbutbildning om diskriminering i Lärportalen.
- Antalet arbetsmarknadsanställningar för personer vars funktionsnedsättning försvårar ett ordinarie arbete.
- Kötiderna för IPS-arbetscoach ska minska.
- Arbetslöshet fördelat på kön, ålder och personer med funktionsnedsättning (8.5.2, SCB)
- Andel personer som lever med långvarig ekonomisk utsatthet (1.2.1b, SCB)

Målområde 7 - Bostad

Alla ska ha och kunna leva i en bostad som är anpassad efter individens behov.

Möjligheten att välja sin bostad och att flytta ska öka för personer som på grund av sin funktionsnedsättning har beslut om särskilt boende.

Uppsala kommun ska utreda alternativa lösningar i syfte att säkerställa att en funktionsnedsättning inte innebär ökade boendekostnader för den enskilde.

Skyddade boenden ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
7.1 Utveckla samarbete mellan brandförsvaret samt funktionsrättsrörelsen för att nå ut med information om individanpassat brandskydd för personer med funktionsnedsättning.	RÄN	OSN, RÄN, SCN, Uppsala Hem AB	2025-2026
7.2 Stärk förutsättningarna för digital delaktighet, bland annat i hemmet, för personer med funktionsnedsättning utifrån principen om digitalt först ⁷ . Detta genom att bla säkra tillgång till internet så att individen kan tillgodogöra sig välfärdsteknik och digitala lösningar på ett informations säkert sätt.	OSN	OSN, IFN KTN, KS, SCN, AMN, UBN och ÄLN	2025-2027

Indikatorer

- Andel kommunala lokaler som riktar sig till allmänheten som erbjuder tillgång till internet så att individen kan använda medhavd välfärdsteknik och andra digitala hjälpmedel.
- Andel tillgång till internet i hemmet (Liv och hälsa 2022)

⁷ [policy-for-digital-transformation.pdf \(uppsala.se\)](https://www.uppsala.se/policy-for-digital-transformation.pdf)

Målområde 8 – Vardags och familjeliv

Alla personer med funktionsnedsättning och deras närstående ska ges det stöd som behövs för ett välfungerande vardags- och familjeliv. Personer med funktionsnedsättning ska ges det stöd och råd som behövs för att efter önskemål leva ett så självständigt liv som möjligt med respekt för privatlivet.

Samordning av insatser till familjer med barn med insatser från mer än en förvaltning ska utökas och förbättras. Barn med funktionsnedsättning och deras familjer ska ges stöd och insatser så att barnet upplever samma rättigheter och friheter som andra barn.

Det ska vara möjligt för personer med beslut om särskilt boende att bo tillsammans med någon annan.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
8.1 Utveckla nya och stöd befintliga, fungerande arbetssätt för samordning och möjlig samhandläggning av personer med funktionsnedsättning och deras familjer så att insatser och åtgärder kan ges på ett samlat sätt.	OSN	AMN, IFN, OSN, SCN och UBN	2025-2027
8.2 Stärk arbetet med att inkludera individer med funktionsnedsättning och/eller funktionsrättsorganisationer i framtagande och genomförande av aktiviteter och funktioner som berör dem.	OSN	AMN, IFN, GSN, KTN, OSN, SCN, UBN, ÄLN,	2025-2027

Indikatorer

- antal samhandlagda ärenden mellan förvaltningar
- andel personer med långvarig sjukdom, besvär efter olycksfall, nedsatt funktion eller annat långvarigt hälsoproblem (Liv och hälsa)
- Andel personer som rapporterar hälsosamma levnadsvanor (Folkhälsoenkäten - Hälsa på lika villkor)

Målområde 9 – Kultur, fritid, idrott och hälsa

Alla ska ges förutsättningar att delta i och tillgodogöra sig kulturliv, fritidsverksamhet, idrott och hälsofrämjande aktiviteter.

Den fysiska tillgängligheten i Uppsalas kulturutbud ska öka. Fritidshem, fritidsklubbar, fritidsgårdar, lekplatser och kulturskola ska vara tillgängliga för alla barn och ungdomar.

Utbudet av och tillgängligheten till olika motionsalternativ för personer med funktionsnedsättning ska öka. Föreningar och andra aktörer som erbjuder anpassade motions- eller kulturaktiviteter ska erbjudas stöd och utbildning.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
9.1 Säkra att informationen finns om var tillgängliga lekmiljöer och utegym är lokaliserade så att personer med funktionsnedsättning kan använda dem.	GSN	IFN, GSN, PBN, ÄLN och UBN	2025-2026
9.2 Säkra arbetssätt som gör att kommunen når ut till personer med funktionsnedsättning som upplever ofrivillig ensamhet för att fånga upp behov och möjliggöra socialt deltagande, gemenskap eller annat som bidrar till ökat välmående för målgruppen.	OSN	KTN, IFN, ÄLN, SCN, OSN och AMN	2025-2026
9.3 Att utreda hur ansvaret ser ut för kultur och fritidsverksamhet för barn i åldern 10-13 år för att säkra att barn med funktionsnedsättning kan delta på lika villkor.	KTN	OSN, UBN och IFN	2025-2026
9.4 Säkra att samordning sker kring kultur- och fritidsverksamhet för vuxna med funktionsnedsättning, till gagn för målgruppen.	KTN	Berörda nämnder	2025-2026
9.5 Utveckla samverkan kring information om kulturupplevelser för alla så att de blir mer tillgängliga.	KTN	Alla nämnder och bolag	2025-2026
9.6 Stärk samverkan mellan civilsamhällets aktörer så att kunskapsutbyte kan ske mellan exempelvis intresseorganisationer och kultur- och idrottsföreningar så att personer med funktionsnedsättning kan öka sitt deltagande både i föreningslivet och dess aktiviteter.	OSN	IFN, KTN, ÄLN	2025-2026

Indikatorer

- Andel lekplatser och utegym där principen om universell utformning anammats och anpassningar gjorts för att öka funktionaliteten för personer med funktionsnedsättning.
- Andel besökare med funktionsnedsättning som upplever att de kan tillgodogöra sig lekplatsen eller utegymmet.
- Andel som upplever social isolering eller brist på socialt stöd (Folkhälsoenkäten - Hälsa på lika villkor)

Uppföljning

Omsorgsnämnden är ansvarig för handlingsplanen och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av handlingsplanen.

Alla nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till kommunstyrelsen.

Omsorgsnämnden följer årligen upp program och handlingsplan i ordinarie programuppföljning. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning, vilket också skett med denna handlingsplan som tagits fram av förvaltningarna i samverkan.

Som stöd i uppföljning av arbetet med handlingsplanen ska workshops/dialoger genomföras med barn, unga och vuxna som berörs samt representation från funktionsrättsrörelsen. Fördjupade brukarrevisioner kan användas som del av uppföljningen av handlingsplanen.

Begreppsförteckning

Arbetsmarknadsanställning är en insats som syftar till att ge arbetssökande arbetslivserfarenhet och referenser för att öka deras chanser att få jobb på den reguljära arbetsmarknaden. En arbetsmarknadsanställning löper vanligtvis under ett år och ska vara av kvalitetshöjande karaktär men ersätter inte det ordinarie arbetet eller personal.

Brukare - (inom socialtjänst) person som får, eller som är föremål för en utredning om att få, individuellt behovsprövade insatser från socialtjänsten.

En bland flera olika definitioner inom socialtjänstområdet är att brukare är en person som använder det offentliga välfärdssystemets tjänster. Enligt Socialstyrelsens definition är brukare en person som inte har alternativ att välja i frågan om vem som ska utföra en viss tjänst (till skillnad från en kund) men kan istället vara med och påverka insatsens utformning (till skillnad från en klient).

Inom socialpsykiatri används följande definition av brukare: Person som får vård eller stöd av olika psykiatriska eller socialpsykiatriska verksamheter.

En bredare definition för denna handlingsplan skulle kunna formuleras som: *En grupp personer med funktionsnedsättning som söker och/eller blivit beviljade insatser enligt SoL eller LSS.*

IBIC Individens behov i centrum är ett arbetssätt som används för att beskriva resurser, behov och mål för personer med behov av stöd i det dagliga livet som Socialstyrelsen tagit fram.

LSS är en förkortning för lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Normmedvetet förhållningssätt - Ett normmedvetet förhållningssätt handlar om att synliggöra och möjliggöra eller förstärka de normer som är bra och att utmana och ändra de normer som begränsar.

Samhandläggning att individer som har behov från mer än en nämnd kan få uppfatta kommunen som en samlad huvudman trots att flera nämnder hanterar ärendet.

Samsjuklighet innebär att ha två eller flera sjukdomsdiagnoser samtidigt, som missbruk eller beroende och annan psykiatrisk diagnos. Personer med samsjuklighet behöver få stöd, vård och behandling för båda tillstånden samtidigt och insatserna behöver samordnas⁸ vilket kan kräva särskilda arbetssätt och metoder.

SIP Samordnad individuell plan (SIP) syftar till att säkerställa samarbetet mellan huvudmännen så att alla, oavsett ålder eller problem, ska få sina behov tillgodosedda av vård och omsorg. Planen samordnar insatserna mellan hälso- och sjukvården och kommunen och minskar risken för att individen ska "falla mellan stolarna". Inkluderas av flera lagrum, som SOL, lag (2017:30) om hälso- och sjukvårdslag, lag (2017:612) om samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård mfl.

SOL är en förkortning för Socialtjänstlagen (2001:453)

⁸ Se bla [Behandling vid samsjuklighet - Kunskapsguiden](#) (20241030)

Systematiskt arbetssätt syftar till att hitta rutiner, förhållningssätt och uppföljningsmetoder som kan ge förutsättningar för en jämn kvalitet och förbättringsarbete.

Principen om Universell utformning⁹ Att arbeta med principen om universell utformning handlar om att skapa lösningar som fungerar för så många som möjligt redan från början. Då inkluderar vi fler och slipper göra anpassningar i efterhand. Genom att utgå från mångfalden i samhället kan vi skapa lösningar som fungerar för fler. Med universell utformning skapar vi ett samhälle där fler kan inkluderas och vara delaktiga.

⁹ [Principen om universell utformning - MFD 20241022](#)

Bilaga 2, Sammanställning av synpunkter och förslag till åtgärder – *Handlingsplan för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning*

241001 Karin Eduards, vård och omsorgsförvaltningen, Uppsala kommun

Inkomna yttranden:

- Idrotts- och fritidsnämnden
- Uppsala Arenor och fastigheter AB
- Kulturnämnden
- Äldrenämnden
- Autism Uppsala län
- Utbildningsnämnden
- Funktionsrätt
- Uppsala läns dövas förening
- Arbetsmarknadsnämnden
- Gatu- och samhällsmiljönämnden
- Räddningsnämnden

Följande yttranden inkom utan synpunkter:

- DHR Upplandsavdelningen ställer sig bakom Funktionsrätts yttrande
- Uppsalahem AB
- Valnämnden avstår från att lämna yttrande
- Synskadades Riksförbund Uppsala- Knivsta
- Uppsala Vatten och Avfall AB
- Uppsala Bostadsförmedling
- NEURO
- Socialnämnden

Gatu- och samhällsbyggnadsnämnden KSN-2024-01318-10			
	Synpunkt	Kommentar	Hantering av synpunkt i reviderat förslag
1.	Förtydliga delansvariga nämnder för åtgärd "4.2 Förtydliga vad principen om universell utformning innebär och tillämpa den vid byggande och ombyggnation i kommunen". Detta för att ytterligare säkra genomförandet av åtgärden.		Arbetsgruppen har svårt att se att inte alla ska inkluderas.
2.	Stryk HR som samordnare för åtgärd "6.1 Säkra att systematik finns för att genom normkritisk rekrytering, inkluderande arbetsplatser samt anpassade anställningsvillkor öka antalet anställda med funktionsnedsättning i kommunens verksamheter". Kommunstyrelsen är samordnande nämnd för åtgärden		Justerat i underlaget
3	Ta bort gatu- och samhällsmiljönämnden som delansvarig för åtgärd "8.2 Stärk arbetet med att inkludera individer med funktionsnedsättning i framtagande och genomförande av aktiviteter som berör dom". Anledningen är att nämnden ansvarar för transporterna till och från aktiviteterna men är inte involverad i planeringen och genomförandet av aktiviteterna.		Justerat i underlaget så att åtgärden även kan inkludera GSN
Räddningsnämnden KSN-2024-01318-9			
	Synpunkt	Kommentar	Hantering av synpunkt i reviderat förslag
4.	Angående Målområde 4 – Fysisk tillgänglighet vill räddningsnämnden lyfta vikten av att frångänglighet inkluderas i arbetet med att utveckla och tillämpa principen om universell utformning. Förutom att tillgängligheten ska vara god är det viktigt att också planera för frångänglighet så att det finns förutsättningar för utrymning vid brand eller andra oönskade händelser. Räddningsnämnden bör vara en av de nämnder som inkluderas i arbetet med åtgärd 4.2		Justerat i underlaget
5.	I Målområde 7 – Bostad tilldelas räddningsnämnden åtgärden att utveckla samarbetet med funktionsrättsrörelsen för att nå ut med information om individanpassat brandskydd för personer med funktionsnedsättning. Åtgärden stämmer väl med räddningsnämndens arbete för att särskilt riskutsatta vid brand ska ha ett bra brandskydd och räddningsnämnden ser mycket positivt på åtgärd 7.1.		Ok
Arbetsmarknadsnämnden KSN-2024-01318-15			
	Synpunkt	Kommentar	Hantering av synpunkt i reviderat förslag

6	Sammanfattningsvis är arbetsmarknadsnämnden positiv till de åtgärder som föreslås i handlingsplanen och står bakom förslaget att ha en samordnande roll för åtgärd 6.2 respektive 6.4.		OK
7.	Arbetsmarknadsnämnden önskar även utses som delansvarig för åtgärd 4.3 "Ta fram arbets sätt för att utvärdera kommunala miljöer som riktar sig till allmänheten utifrån tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Målgruppens erfarenheter och behovs ska tas tillvara vid utformande av metod för utvärdering." Nämnden bör vara delansvarig då vi har arenor som är öppna allmänheten. I remissversionen är inte nämnden delansvarig för åtgärden.		Justerat i underlaget
8	Arbetsmarknadsnämnden bör även vara delansvarig för åtgärden 5.1: " Skapa arbets sätt som säkrar att lärare och andra medarbetare i skolmiljön kan stötta elever med funktionsnedsättning i att delta i undervisning och nå målen." Åtgärden ingår i grunduppdraget för den kommunala vuxenutbildningen		Justerat i underlaget
9	Arbetsmarknadsnämnden föreslår även att åtgärd 6.1 revideras (kursiv stil) enligt nedan: "Säkra att systematik finns för att genom normkritisk rekrytering, inkluderande arbetsplatser avseende fysisk, kognitiv och psykosocial arbetsmiljö samt anpassade anställningsvillkor öka antalet anställda med funktionsnedsättning i kommunens verksamheter."		Justerat i underlaget
10	Arbetsmarknadsnämnden föreslår även ny åtgärd under målområde 1: Demokrati och inflytande. "Samtliga nämnder och bolag ska genomföra och dokumentera en konsekvensanalys kring tillgänglighet och delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning i sina underlag inför politiska beslut." Nämnden föreslår att omsorgsnämnden är samordnare för åtgärden och att samtliga nämnder är delansvariga för genomförandet		En åtgärd har införts i underlaget: införa rutiner som ger förutsättningar för att en konsekvensanalys för personer med funktionsnedsättning ska göras och dokumenteras inför politiska beslut.
11	Avslutningsvis önskar arbetsmarknadsnämnden en reviderad indikator (se kursiv stil) under målområde 6 – Arbete och sysselsättning. Antalet arbetsmarknadsanställningar för personer vars funktionsnedsättning försvårar ett ordinarie arbete.		Justerat i underlaget
Uppsala läns dövas förening KSN-2024-01318-17			
	Synpunkt	Kommentar	Hantering av synpunkt i reviderat förslag
12	Vi ställer oss positiva till Funktionsrätt Uppsala kommuns remissvar och vill med vårt eget remissvar göra ytterligare medskick utifrån vår målgrupp och prioriterade rättighetsfrågor		OK

13	Vi ställer oss frågande till termen "brukarexpert" som utifrån sin personliga erfarenhet ska anses ha en hög trovärdighet att få representera en hel målgrupp. Vi som dövförening har fått ett bredare mandat och förtroende av medlemmar att representera målgruppen i olika frågor och vi som organisationer har ofta en större möjlighet att matcha sakkunniga till olika representationer utifrån sakfrågan. Det blir en knepig situation om vem som har tolkningsföreträde i en sakfråga om detta förslag med brukarexpert ska antas.		Ordet brukarexpert har tagits bort från underlaget.
14	Vi önskar också en språklig redigering av olika begrepp i handlingsplanen som bör utgå från terminologin och begrepp som är fastställda enligt Socialstyrelsens termbank.		Texten i handlingsplanen har setts över och kompletterats där det ansetts möjligt kopplat till att programmet inte är föremål för revidering.
15	Att funktionshinderspolitik inte ska ses som ett nischat särintresse, det handlar om att på kommunal nivå ha ett funktionshinderperspektiv på alla samhällsområden och i handlingsprogrammet finns nio målområden som har valts ut att prioritera under 2025 - 2026.		Programmet har nio målområden vilket handlingsplanen utgår ifrån.
16	Att uppföljning av handlingsprogrammet ska utvärderas gemensamt med oss som samarbetspart inför kommande framtagning av handlingsplan för år 2027 och framåt.		Funktionsrätt är med i det arbetet, i vilken dövas förening ingår. Kompletterat med orden "som berörs" i sista stycket om uppföljning.
17	Målområde 1: Demokrati och inflytande Uppsala kommuns hemsida är en viktig informationskälla för att hitta information och vi som teckenspråkiga kommuninvånare vill helst se mer samhällsinformation på hemsidan översatt till svenskt teckenspråk.		Följande åtgärd har formulerats 3.1 Arbeta systematiskt för att göra kommunens information tillgänglig för personer med funktionsnedsättning genom bland annat alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) samt lättläst svenska.
18	Att döva och teckenspråkiga ska kunna gå till en röstningslokal i Uppsala kommun och kunna få information om valproceduren på sitt modersmål: svenskt teckenspråk. Att platser som vi uppfattar som trygga och välkända kan utses som förtidsröstningslokaler som t.ex. Dövas Hus, Funktionsrätts lokaler eller Kronparksgården där syn- och hörselverksamheterna finns och många av våra medlemmar vistas i lokalerna frekvent och därmed får målgruppen en sänkt tröskel och		Det är ett bra förslag men det finns inte tillräckligt med tolkar för att ordna tillgång till teckenspråk under hela röstningsdagen och på flera platser.

	förhoppningsvis enklare att rösta i allmänna val eftersom både lokal och att rätt språkkompetens finns tillgänglig gör att man kan fokusera på sakfrågan som vilket politiskt parti vill hen rösta på?		Förslag till åtgärd är att stärka samverkan med funktionsrättsorganisationer inför val för att möjliggöra
19	För att döva och teckenspråkiga ska kunna få ett reellt inflytande behöver de få information på sitt modersmål svenskt teckenspråk oavsett vilken officiell skriftlig information som finns. Brukarombudet har lyft i sin senaste årliga rapport ² 2023 om olika förslag till åtgärder t.ex. att anlita teckenspråkstolkar vid officiella framträdanden såsom pressträffar, invigningar och andra framträdanden.		Arbetsgruppens uppföljning med jurist, se fotnot ¹ Verksamheterna ser en utmaning i att rekrytera personer med relevant kompetens för uppdraget samt teckenspråkskompetens. Att kunna teckenspråk är inte tillräckligt vanligt.
20	Målområde 2: bemötande och kompetens Kommunens kontaktcenter brukar anses som en första väg in för att hitta rätt inom kommunens olika verksamheter, här ser vi ett behov av att teckenspråkskompetens bör finnas på plats och brukarombudet hos Uppsala kommun har gett en rekommendation att kommunen ska ta fram en utredning om behov att inrätta en dövkonsult på kommunens kontaktcenter. Idag finns samhällsväglare och kommunal service på svenskt teckenspråk i Stockholm, Göteborg och Örebro. Vi vill se en liknande funktion hos kontaktcenter i Uppsala kommun.		Arbetsgruppen har uttrönt möjligheten tillsammans med kontaktcenter, som ser utmaningar med att rekrytera medarbetare med rätt kompetens i kombination med teckenspråk och hänvisar till andra kommunikationssätt. Hänvisas till åtgärd 3.4
21	Döva och teckenspråkiga utsätts för audism (diskriminering riktad mot döva och hörselskadade), det kan vara direkt eller indirekt diskriminering som döva och teckenspråkiga upplever. Där vi som döva och teckenspråkiga upplever att alla människor värderas utifrån hörsel förmåga och att kommunikation förväntas ske via ljud och talat språk. Hörselnormerna bidrar till stereotypa bilder av döva och förtryck mot döva och teckenspråkiga som kallas audism. Audism är ännu inte en diskrimineringsgrund i en laglig bemärkelse men vi som dövförening vill göra kommunens medarbetare uppmärksamma om att det finns ett vedertaget begrepp som rör diskriminering av döva och teckenspråkiga personer. Utbilda kommunens medarbetare i kunskap om döva och teckenspråkiga (dövstudier)		Åtgärd 2.1 ska även inkludera Audism

¹ Enligt kommunens jurister saknas skyldighet för kommunens nämnder att vid alla tillfällen där döva och teckenspråkiga är involverade, oavsett i vilken roll som de deltar i kommunal verksamhet, anlita en teckenspråkstolk. Sådan skyldighet finns endast vid ärendehandläggning och då enbart om den enskilde med sådan funktionsnedsättning, utan hjälp i form av tolkning eller översättning, skulle riskera att göra rättsförluster.

22	<p>Målområde 3 Information och kommunikation</p> <p>Döva och teckenspråkiga behöver få kommunicera med kommunen på svenskt teckenspråk, detta innebär att kommunen som myndighet ska vid alla tillfällen där döva och teckenspråkiga är involverade oavsett i vilken roll som döva och teckenspråkiga deltar i kommunal verksamhet, om det är inom sitt tjänsteutövande, som privatperson eller anhörig bör teckenspråkstolk tillsättas vid varje givet tillfälle såväl som inbokade personliga möten som SIP-möte som en allmän medborgardialog. Brukarombudet har rekommenderat Uppsala Kommun att göra en upphandling av teckenspråkstolktjänster framöver för att tillgodose kommunen och medborgarnas behov av teckenspråkstolk framöver.</p>		<p>Inom ramen för samarbetet med Region Uppsala har kommunen tillgång till regionens upphandling av döv-stumstolkar. Det finns så få sådana tolkar i länet, att det inte bedöms genomförbart att två stora aktörer har varsin sådan upphandling. Det skulle ge konkurrens om samma resurser.</p>
23	<p>Att Uppsala kommun som myndighet enligt förvaltningslagen är skyldiga till att information från myndigheter ska vara tillgängliga för alla personer med olika språkliga behov och rättigheter. En indikator kan vara följa upp antalet anpassningar såsom teckenspråk på hemsidan, antalet utskick av punktskrift eller lättläst.</p>		<p>Hänvisas till åtgärd 3.4</p>
24	<p>Målområde 4: Fysisk tillgänglighet</p> <p>Döva som har en funktionsnedsättning upplever större inskränkningar i den fysiska miljön där hen som dubbelt utsatt har svårare att utöva sina medborgerliga rättigheter som till exempel att få information på anpassat teckenspråk om hen har en intellektuell funktionsnedsättning och är döv, eller hen har en kombinerad syn – och hörselnedsättning och behöver personlig assistans för att ta sig fram i gatumiljön i staden Uppsala. Att det ska finnas en viss flexibilitet i den fysiska miljön där det anordnas tillställningar med reserverade platser, möjlighet att justera belysning och bakgrund där teckenspråkstolk ska arbeta så tolkanvändare kan få så pass bra förutsättningar till fysisk delaktighet att hen känner sig bekräftad och fullt inkluderad utifrån sina behov</p>		<p>Åtgärden om Principen om universell utformning bör även inkludera döva och andra nämnda funktionsnedsättningar</p>
25	<p>För att ge döva och teckenspråkiga elever jämlika möjligheter förutsätter det att skolhuvudman har kompetens att bedriva undervisning på svenskt teckenspråk som exempelvis sker inom specialskolan där fem regionala skolor bedriver skolundervisning i en teckenspråkig miljö, närmast Uppsala ligger Manillaskolan i Stockholm. Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM erbjuder specialpedagogiskt stöd och rådgivning vid en anpassad skolgång när det gäller elever med funktionsnedsättning i Uppsala kommuns grundskolor.</p>		<p>Omfattas av redan formulerad åtgärd i handlingsplanen 5.1.</p>

26	Modersmålsundervisning – ULDF föreslår att teckenspråk ska ingå som modersmålsundervisning utifrån samma kriterier som talade språk		Ej genomförbar åtgärd inom ramen för denna handlingsplan
27	Målområde 6: Arbete och sysselsättning Att döva och teckenspråkiga ska anses som värdefulla resurser i arbetslivet och Uppsala kommun ska som en större arbetsgivare agera som förebild att anställa medarbetare som har efterfrågad yrkeskompetens och är döva och teckenspråkiga.		Döva och teckenspråkiga ingår i de grupper som åsyftas i föreslagen åtgärd kring rekrytering av personer med funktionsnedsättning.
28	Att erbjuda döva och teckenspråkiga som inte kan tillgodose ett förvärvsarbete en meningsfull sysselsättning i en teckenspråkig miljö.		Åtgärd 6.1 och 6.2 inkluderar döva och teckenspråkiga personer som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden
29	Målområde 7: Bostad Att döva och teckenspråkigas bostäder ska vara universellt utformade för att det ska fungera oavsett om hen är döv med funktionsnedsättningar eller för en döv som har behov av bostadsanpassning med tekniska hjälpmedel som varseblivningssystem och annan teknisk utrustning		Arbetsgruppen uppfattar att den form av anpassning som efterfrågas är individuell och inte kan ingå i universell utformning, som är mer generell.
30	Att döva och teckenspråkiga ska kunna välja bostadsform utifrån egna förutsättningar och att det finns kapacitet från kommunens sida att ta emot äldre döva som har behov av hemtjänst och trygghetslarm såväl som teckenspråkig vårdpersonal och teckenspråkiga miljöer på äldreboende och vårdboende.		Vård och omsorgsförvaltningen har pågående verksamhet med medarbetare med teckenspråk. Utmaningen är att hitta kombinationen av rätt kompetens för arbetsuppgiften och teckenspråkskompetens vilket gör att tillgången varierar.
31	Målområde 8 - Vardags – och familjeliv Att teckenspråkiga ska få möjlighet till kommunala insatser för att kunna leva ett självständigt liv som möjligt, som att ha valfriheten att välja teckenspråkig barnomsorg, teckenspråkig hemtjänst och teckenspråkig äldreomsorg.		Verksamheterna ser en utmaning i att rekrytera personer med relevant kompetens för uppdraget samt teckenspråkskompetens. Att kunna teckenspråk är inte tillräckligt vanligt för att det ska räcka till.
32	Att det finns ett väletablerat samarbete mellan region och kommun när det gäller förskrivning av hjälpmedel så att teckenspråkiga inte hamnar mellan stolarna av organisatoriska skäl.		Detta finns en etablerad sortering kring vilken huvudman som förskriver vika hjälpmedel kopplat till den vård som ges.

33	Målområde 9: Kultur, fritid, idrott och hälsa Att kommunen satsar på att anlita teckenspråkstolkare under större evenemang som Kulturnatten, Allt ljus på Uppsala, vid invigningar och pressträffar.		Åtgärd 9.4 inkluderar indirekt även teckenspråk. En indikator om andel pressträffar med kommunikationsstöd för personer med funktionsnedsättning har lagts till
34	Att även hälsofrämjande aktiviteter, fritidsaktiviteter och idrott kan ske i teckenspråkig miljö, med teckenspråkiga ledare och att Uppsala kommun agerar som en förebild genom sina verksamheter att anlita teckenspråkig kulturutövare vid olika evenemang.		Ny åtgärd: 9.6 Stärk samverkan mellan civilsamhällets aktörer så att kunskapsutbyte kan ske mellan exempelvis intresseorganisationer och kultur- och idrottsföreningar kring hur personer med funktionsnedsättning kan öka sitt deltagande både i föreningslivet och dess aktiviteter.
Funktionsrätt Uppsala kommun, KSN-2024-01318-19			
35	Den största bristen som vi ser i det nuvarande förslaget till handlingsplan är den avsaknad av tydliga och mätbara indikatorer för att kunna följa upp och utvärdera effekterna av de föreslagna åtgärderna. För att stödja detta arbete har vi därför tagit fram en lista på möjliga indikatorer som vi bifogar som bilaga till detta yttrande		Arbetsgruppen håller med i funktionsrätts slutsats. En stor del av arbetstiden har lagts på att analysera indikatorers lämplighet kopplat till tiden för handlingsplanen eller om de speglar åtgärdernas önskade effekter. Ett mindre urval av de föreslagna indikatorerna inkluderas i handlingsplanen. Indikatorer och metoder för uppföljning kommer också utvecklas i samband med arbetet med åtgärderna.
36	Begreppet "brukarexpert" används återkommande i dokumentet. Problemet med brukarexpert är att det rör sig om en person som talar utifrån sina egna erfarenheter och perspektiv. Begreppsförteckningen lyfter att brukarexpert har fått utbildning inom området men i praktiken är detta sällan fallet, vilket gör det till ett självutnämnt begrepp. Funktionsrättsrörelsen föreslår istället att man använder sig av representanter från föreningar eller andra etablerade organisationer, eftersom dessa		Kommunen använder inte brukarexpert på så sätt att de förväntas uttala sig om andras behov, eller lämna generella rekommendationer.

	representanter har ett mandat att företräda hela sin målgrupp och inte bara sig själva som individer. Detta bidrar till att säkerställa att beslut och insatser grundas på en bredare och mer representativ syn på målgruppens behov.		Ordet brukare experter tas bort ur handlingsplanen då det inte bedöms vara ett tillräckligt tydligt begrepp.
37	I handlingsplanen finns vissa avsnitt där "brukare" används som synonym för "personer med funktionsnedsättning". Enligt begreppsförteckningen är en brukare en person som får stöd eller insatser enligt exempelvis socialtjänstlagen eller LSS, medan en person med funktionsnedsättning inte nödvändigtvis behöver ha någon koppling till dessa lagar eller insatser. Vi föreslår att språket i dokumentet ses över för att säkerställa att dessa begrepp används på ett tydligt och korrekt sätt.		Översyn av underlaget har genomförts kopplat till detta och andra begrepp valts.
38	I avsnittet om uppföljning anges att det är omsorgsnämnden som har det övergripande ansvaret för uppföljningen av handlingsplanen. Samtidigt anges det i programmet att utvärderingen av programmet ska göras i samarbete med funktionsrättsföreningarna. För att säkerställa en kontinuitet och konsekvens i arbetet anser Funktionsrätt att även uppföljningen av handlingsplanen sker i nära samarbete med föreningarna. Detta skulle bidra till att uppföljningen får ett bredare perspektiv och att erfarenheter och synpunkter från målgruppen på ett strukturerat sätt kan påverka fortsatt utveckling och implementering av handlingsplanen.		Det är intentionen att uppföljning ska kunna genomföras tillsammans med tex funktionsrätts föreningar, men en förening kan inte ges ansvar för uppföljning av handlingsplanen. OSN är rätt funktion för detta. De kan bjuda in funktionsrätt för att delta i uppföljning.
39	Målområde 1: Demokrati och inflytande En nyans har lagts till i tredje delmålet där det anges att erfarenheter och kunskaper ska tas tillvara i beslut "som påverkar personer med funktionsnedsättning". I själva programmet anges dock inte denna begränsning. Tillägget antyder att det finns beslut som inte "påverkar personer med funktionsnedsättning". Då målgruppen innefattar ungefär en fjärdedel av Uppsalas befolkning är det högst otroligt att den typen av beslut över huvud taget finns. Liknande skrivelse skulle aldrig göras om det rör sig om jämställdhets- eller jämlikhetsfrågor.		Justerat i underlaget
40	Åtgärd 1.2: Samma nyans som smugit sig in i delmålet finns även att hitta i åtgärd 1.2, där man skriver att man ska "i högre grad öppna upp för deltagande i fora som hanterar frågor som berör dem". Funktionsrätt föreslår istället att man omformulerar åtgärden till att "säkerställa att kommunens fora är tillgängliga"		Justerat i underlaget
41	Saknade åtgärder: o Det saknas en åtgärd som specifikt syftar till att skapa och implementera metoder, strukturer och system för att säkerställa inflytande inom kommunens beslutsprocesser. Detta är nödvändigt för att uppfylla de första delmålen i målområdet. o En åtgärd saknas som möter målområdets sjätte delmål om att garantera delaktighet och tillgänglighet vid allmänna val.		Kompletterat med åtgärd för: 1.1. Komplettera funktionsrättsrådet med dialogforum för de nämnder och representanter från funktionsrättsrörelsen som ingår.

42	Föreslagna nya åtgärder: o Åtgärd 1.3: Tillför en funktionsrättsanalys till underlag för politiska beslut.		Förslaget rimmar väl med programmets syfte. Det åligger varje nämnd att genomföra programmet.
43	Saknade indikatorer: o Det saknas en indikator för åtgärd 1.1, om att följa upp att det är tydligt för personer med funktionsnedsättning hur de kan lämna synpunkter till kommunen och hur dessa hanteras. Detta är viktigt för att kunna mäta och förbättra kommunens arbete med synpunktsinsamling och respons. • Föreslagna indikatorer: o Att mängden inkomna synpunkter som rör funktionsrättsfrågor ökar.		Vi ser inom andra områden att enbart mäta antalet synpunkter inte säger något om kvaliteten och känner därför tveksamhet inför förslaget. Indikator Andel inkomna synpunkter som rör funktionsrättsfrågor biläggs handlingsplanen
44	Målområde 2: Bemötande och kompetens Åtgärd 2.1: Tillägget om att funktionsrättsrörelsen "kan" bidra till utvecklingsarbetet bör strykas. Utvecklingsarbetet ska alltid genomförs i samarbete med målgruppen. Det viktigt att säkrandet av medarbetares kompetens inte bara fokuserar på vård- och omsorgsförvaltningen, utan även på andra förvaltningar och bolag inom kommunen. Det är utanför VOF som kompetensen om målgruppen är lägst		Justerat i underlaget
45	Åtgärd 2.2: Denna åtgärd är för närvarande inriktad enbart på samsjuklighet och psykiatriska funktionsnedsättningar. Det är viktigt att åtgärden även riktas mot andra typer av funktionsnedsättningar för att säkerställa att hela målgruppen omfattas av insatserna. Begreppet "samsjuklighet" behöver definieras.		Personer med samsjuklighet utgör av en avgränsad grupp som bedömts ha särskilda behov av samverkan i ny lagstiftning. Ordet samsjuklighet förklaras i begreppslistan
46	Åtgärd 2.3: För att denna åtgärd ska vara heltäckande bör ordet "studerar" läggas till i formuleringen, som ett komplement till "mäter". Det är avgörande att inte enbart förlita sig på enkätundersökningar och kvantitativa metoder, utan även inkludera kvalitativa metoder som kan fånga upp de behov som personer med kognitiva hinder har.		Ordet ändrat till fångar i underlaget
47	Föreslagna nya åtgärder: o Åtgärd 2.4: Lärportalen bör kompletteras med fler utbildningar som inte är specifikt inriktade på LSS eller vård och omsorg, exempelvis om funktionsrättskonventionen. Utbildningarna bör även vara öppna för förtroendevalda. Det är också centralt att kompetenshöjande insatser och utbildningar		Synpunkten tas emot utan åtgärd. Kan genomföras i samband med revideringen av kommande generations program

	om målgruppen tas fram tillsammans med målgruppen. o Åtgärd 2.5: Stärk implementeringen av individuell plan enligt LSS.		Implementeringen av individuell plan hanteras genom OSN verksamhet.
48	Föreslagna indikatorer: o Andelen medarbetare utanför vård- och omsorgsförvaltningen samt andelen förtroendevalda som har genomfört utbildningar i Lärportalen. o		Lärportalen inte öppen för andra än medarbetare. Ordet lärportal tas bort från indikatorn och ordet förtroendevald läggs till.
49	Målområde 3: Information och kommunikation Åtgärd 3.2: Termen "funktionalitet" är inte ett etablerat begrepp och bör ersättas med "funktionstillstånd", som är ett mer vedertaget och tydligt begrepp inom området		Justerat i underlaget
50	Åtgärd 3.3: Formuleringen om att öka IT-kompetensen för personer med funktionsnedsättning för att "resurserna kan användas mer systematiskt" är otydlig. Det framgår inte vilka resurser som avses eller hur de ska användas systematiskt		Justerat i underlaget
51	Saknade åtgärder: o Åtgärd 3.4. Utveckla och implementera alternativ och kompletterande kommunikation (AKK), punktskrift, teckenspråk och lättläst i kommunens verksamheter.		Justerat i underlaget
52	Saknade indikatorer: o Det saknas indikatorer för åtgärd 3.1 som säkerställer att individer förstår vad som styrks eller saknas i deras beslutsprocess. Det är viktigt att hitta metoder som kan mäta detta på ett pålitligt sätt, särskilt med tanke på att traditionella enkäter ofta fungerar dåligt för denna målgrupp. VOF:s myndighetsavdelning har använt sig av FoU:s eller SKR:s enkäter för uppföljning men tyvärr fungerar dessa väldigt dåligt för målgruppen och utvärdering via samtal måste genomföras istället. Ett förslag på indikator till 3.1 kan vara brukarrevision.		Arbetsgruppen håller med. Möjligheter att följa upp effekterna av olika åtgärder behöver utvecklas under arbetets gång då det varit svårt att fånga förflyttning med de indikatorer som finns idag Brukarrevision kan vara ett sådant alternativ som kan användas vid uppföljning av åtgärden, och kommenteras i den delen av handlingsplanen
53	Målområde 4: Fysisk tillgänglighet • Stycke om delmål: o I introduktionstexten till målområde 4 har en formulering lagts till som anger "i den mån kommunen har rådighet". Färdtjänst och skolskjuts ligger enligt lag under kommunalt ansvar och därmed kan brister i tjänsternas ändamålsenlighet inte skyllas på begräsningar i kommunens rådighet		Färdtjänsten kommer under 2026 att överföras till regionen men texten har justerats i utkastet till handlingsplanen

54	Åtgärd 4.3: Det skulle vara värdefullt att utveckla kommunens digitala synpunktshanteringssida för att inkludera ett funktionsrättsperspektiv. Gör det möjligt att samla in synpunkter om tillgänglighet i kommunala miljöer på ett sätt som tydligt är relaterat till olika funktionshinder i stadsmiljön.		Redan idag kan det nya digitala synpunktshanteringssystemet ta emot synpunkter på tillgänglighet
55	Föreslagna nya åtgärder: o Åtgärd 4.5: Utveckla ett enkelt och användarvänligt rapporteringssystem eller en kundnöjdhetsundersökning inom särskilda kollektivtrafiken. o Åtgärd 4.6: Öka antalet parkeringsplatser för rörelsehindrade i kommunen samt se till att de är användbara för målgruppen. Sådant som slät yta, tillräcklig bredd och längd samt möjlighet att ta sig säkert till gångyta är basala krav. o Åtgärd 4.7: Följ upp serveringstillstånd, gatupratrare och andra liknande hinder i gatumiljön som finns som hinder på gångbanor		Åtgärd 4.4 justeras till att fånga inflytande från resenärer. Indikator läggs till: Indikator nöjdhet med särskilda kollektivtrafiken Kommunen kan enbart påverka hanteringen av parkeringsplatser för rörelsehindrade på kommunens mark. Se mer nedan. Åtgärd om gångbanor bedöms omfattas av åtgärd om universell utformning genom att ordet underhåll läggs till.
56	Föreslagna indikatorer: o En möjlig indikator kan vara att mäta antalet dialoger som stadsbyggnadsförvaltningen håller med funktionsrättsrörelsen per år. Ett snabbt och enkelt "nöjd kund-system", för varje enskild körning, i färdtjänstappen. o Antalet parkeringsplatser för rörelsehindrade.		Dialoger som indikator säger inte mycket om kvaliteten, förslaget avslås Färdtjänsten är delegerad till Region Uppsala och förslaget kan framföras till dem. läggs till som indikator Antal parkeringsplatser för rörelsehindrade Antal parkeringstillstånd för personer med rörelsehinder
57	Målområde 5: Utbildning Föreslagna nya åtgärder: o Åtgärd 5.3: Ge stöd vid lek under raster för att motverka mobbning. o Åtgärd 5.4: Definiera vad som krävs för att vara speciallärare. Idag krävs ingen specifik utbildning för att kallas speciallärare. o Åtgärd 5.5: Antalet specialpedagoger i Uppsala kommun bör ökas till rikssnittet. o Åtgärd 5.6: Ge rätt till teckenspråk i grundskolan.		5.2 Skolorna har ett utvecklat arbete mot mobbing som inkluderar rast-fokus 5.4 Lärare och förskollärare blir behöriga som speciallärare genom en speciallärarexamen eller en specialpedagogexamen som jämförs med en special-lärarexamen

	Indikatorer för att mäta effekterna av dessa åtgärder kan hämtas från undersökningen "Liv och hälsa ung", som ger en bred bild av elevernas trivsel och hälsa. o Antalet specialpedagoger per elev.		5.5 och 5.6 Prioriteringar kring enskild nämnds resurser kan inte ingå i handlingsplanen. Indikator från liv och hälsa ung läggs till
58	Målområde 6: Arbete och sysselsättning Åtgärd 6.1: o Begreppet "normkritisk" används i åtgärden, men det saknas en definition av termen i dokumentet. För att säkerställa att alla förstår vad som avses bör termen antingen definieras eller ersättas med ett annat begrepp.		Ordet normmedveten har införts i handlingsplanen och definieras i begreppslistan
59	Föreslagna nya åtgärder: o Åtgärd 6.5: Säkerställ att daglig verksamhet håller god kvalitet och erbjuder meningsfull sysselsättning genom att införa en åtgärd som fokuserar på detta.		Åtgärd finns om att komma i (anpassat) arbete genom arbetsmarknadsinsatser för personer med funktionsnedsättning, 6.3. Daglig verksamhet är biståndsbedömd insats som ska hålla god kvalitet.
60	Föreslagna indikatorer: o Flera av de nuvarande åtgärderna kan kompletteras med indikatorer från folkhälsoenkäten, som ger en bred bild av hur personer med funktionsnedsättning upplever sin arbetssituation och hälsa. o Vid dialogen om handlingsplanen 19 juni lyfta en representant från arbetsmarknadsnämnden att de redan har relevanta indikatorer som kan användas för att följa upp dessa åtgärder. o Använd brukarrevisioner på daglig verksamhet för att mäta kvaliteten på verksamheterna. o Antalet arbetsmarknadsanställningar är inte fullt träffsäker som indikator för åtgärd 6.1. Vi föreslår att även IPS-coachernas verksamhet tas med som indikator, exempelvis i antalet personer de stöttar		Folkhälsoenkäten är utmärkt att beskriva området men fångar inte fullt ut de effekter som handlingsplanen avser fånga. AMFs verksamhetsnära indikatorer kan mycket väl användas i uppföljningen, men har inte framkommit i det förarbete som AMF deltagit i. Brukarrevisioner används redan idag på DV En indikator om IPS-coacherna tillförs underlaget Kompletterande åtgärd: Utveckla brukarrevisioner som en del av brukarinflytandet, som med stöd av brukare, medarbetare samt representanter från Funktionsrätt kan bidra med viktiga perspektiv.
61	Målområde 7: Bostad Som handlingsplanen ser ut är åtgärderna väldigt effektlösa för att nå programmålen		Arbetsgruppen hänvisar till programmet bostad för alla

62	<p>Saknade åtgärder:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Åtgärd 7.3: Öka antalet boenden på särskilda boenden enligt LSS. o Åtgärd 7.4: Alternativa lösningar till ökade boendekostnader, på grund av funktionsnedsättning, ska utredas. o Åtgärd 7.5: Öka tillgängligheten på skyddade boenden. o Åtgärd 7.6: Upprätta en planeringsmall för flytt till särskilda boenden för att underlätta och strukturera processen för både boende och anhöriga. o Åtgärd 7.7: Skapa fler särskilda boenden med rum för två personer. 		<p>Det pågår omfattande insatser i kommunen för att tillskapa fler LSS-bostäder och medvetenheten om bristen är hög.</p> <p>Dessa frågor styrs via OSN:s lokal och bostadsförsörjningsprogram samt verksamhetsplan.</p> <p>7.4 ligger som program mål idag.</p> <p>Istället förslag till åtgärd: 4.3 applicera hälsoekonomiskt angreppssätt kring samhälls- och bostadsplanering i syfte att motivera och prioritera det som ger störst hälsoeffekter.</p>
63	<ul style="list-style-type: none"> • Föreslagna indikatorer: o Att Uppsala kommun inte längre behöver betala vite för att man har för få platser på LSS-boenden. o Om en rapport har tagits fram som utreder alternativa lösningar till ökade boendekostnader på grund av funktionsnedsättning. o Andelen skyddade boenden som har fått utbildning i tillgänglighet, exempelvis genom Lärportalen, funktionsrättsrörelsen eller liknande. o Antal implementerade planeringsmallar och genomförda planeringsmöten för flytt till särskilt boende. 		<p>Det pågår ett intensivt arbete både på politisk nivå och på förvaltningsnivå för att säkra tillgången till LSS-boenden.</p> <p>Förslag till åtgärder är viktiga men omfattas inte av handlingsplanen.</p>
64	<p>Målområde 8: Vardags- och familjeliv</p> <p>Stycke om delmål: o I stycket står det att samordningen av insatser till familjer med barn med insatser från mer än en förvaltning ska utökas och förbättras. Funktionsrätt poängterar vikten av att även se till samverkan mellan huvudmän, och inte enbart mellan kommunala förvaltningar.</p>		<p>Arbetsgruppen delar funktionsrätts syn. Samverkan med regionen finns och utvecklas bla inom ramen för effektiv och nära vård.</p>
65	<p>Saknad åtgärd:</p> <p>Åtgärd 8.3: Att rätten till försörjningsstöd inte tar hänsyn till sambos inkomst. Personer med funktionsnedsättning hindras här från att flytta ihop med någon då de riskerar att bli av med sin inkomst.</p>		<p>Att bådas inkomst räknas ihop i hushållets tillgängliga inkomster gäller oavsett om man har en funktionsnedsättning eller inte. Nationella regelverk styr området</p>
66	<p>Föreslagna indikatorer:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Hur förfrågningsunderlaget för särskilda boenden hanterar frågan om gemensamma rum för par. 		<p>Förslag till åtgärder är viktiga men omfattas inte av handlingsplanen.</p>

	o Antalet individer som känner till och uppskattar sin genomförande- eller aktivitetsplan, vilket kan vara mer betydelsefullt än andelen planer där brukaren varit medskapande.		Omfattas av OSN:s verksamhetsuppföljning
67	Målområde 9: Kultur, fritid, idrott och hälsa Saknade åtgärder: o Åtgärd 9.3: Ge utbildning och stöd till civilsamhällesaktörer som erbjuder motions- och kulturaktiviteter för personer med funktionsnedsättning. o Åtgärd 9.4: Ge fritidshem, fritidsgårdar och kulturskolor utbildning i tillgänglighet, för att säkerställa att dessa verksamheter är tillgängliga för alla barn och ungdomar, oavsett funktionsnedsättning.		Förslag i handlingsplanen: Stärk samverkan mellan civilsamhällets aktörer så att kunskapsutbyte kan ske mellan exempelvis intresseorganisationer och kultur- och idrottsföreningar. Åtgärd 9.4 är inte genomförbar inom ramen för befintliga verksamhetsuppdrag Åtgärd 9.4 förslag: Ge fritidshem, fritidsgårdar och kulturskolor utbildning i tillgänglighet och delaktighet för att underlätta för personer med funktionsnedsättning att delta i verksamheten. Indikator andel utbildade medarbetare
68	• Föreslagna indikatorer: o Indikatorer för att mäta effekterna av dessa åtgärder kan hämtas från folkhälsoenkäten, särskilt frågor om socialt deltagande och fysisk aktivitet, som ger en bild av hur väl insatserna når ut till målgruppen.		Arbetsgruppens bedömning är att få av dessa indikatorer fångar funktionsnedsattas förhållningssätt och/eller att de sammanfaller med handlingsplanens åtgärder eller tidperiod
Utbildningsnämnden, KSN-2024-01318-21			
	Synpunkt	Kommentar	Hantering av synpunkt i reviderat förslag
69	Åtgärd 5.1 på sidan 9. Åtgärden bör få en alternativ formulering för att få en mer konkret och tydlig innebörd. Åtgärdens nuvarande lydelse är "Skapa arbetssätt som säkrar att lärare och andra medarbetare i skolmiljön kan stötta elever med funktionsnedsättning i att delta i undervisning och nå målen." I syfte att få en mer konkret och tydlig innebörd bör den lydelsen ersättas med Erbjud kompetensutveckling för att säkra att lärare och andra medarbetare i skolmiljön kan stötta elever med funktionsnedsättning att nå målen		Åtgärden kompletterad med kompetensutveckling. Arbetssätt behålls. Anpassning i arbetssätt kan behövas för att ta tillvara ny kunskap.

70	Handlingsplanen behöver generellt omarbetas när det gäller indikatorer. Det behöver säkras att indikatorerna bygger på befintliga data som är möjlig att ta fram utan en utökad administration och att indikatorerna kan vara hållbara över tid. Under målområde 5 är det till exempel endast den sista indikatorn som är möjlig att ta fram		Indikatorerna är till del valda för att möjliggöra förflyttning. Öppenhet finns för att använda andra indikatorer istället, och utveckla dem över tid.
Autism Uppsala läns, KSN-2024-01318-22			
	Synpunkt	Kommentar	Hantering av synpunkt i reviderat förslag
71	Vi såg det som självklart att kommunen skulle söka kunskapsstöd från andra aktörer som kan ge det, men tyvärr har detta inte skett. Varken SKR, SCB, Socialstyrelsen, eller MFD har varit inblandade i denna process trots att civilsamhället har efterfrågat det. Det är olyckligt att inte ens indikatorer som redan finns har blivit identifierade och utvärderade. Autism Uppsala län rekommenderar att kommunen ser över exempelvis SCB:s lista över nationella indikatorer eller indikatorer från SKR:s brukarundersökningar.		Genomlysning av indikatorer har genomförts av arbetsgruppen under gång och konstaterat att flera indikatorer finns men mäter inte, målområdets syfte eller stämmer med tidsperioden för vilken handlingsplanen tagits fram. Autisms bilaga har beaktats.
72	Autism Uppsala län rekommenderar att alla indikatorer som kommunen använder tas fram med Socialstyrelsens handbok för utveckling av indikatorer som grund, samt att detta görs i samverkan med civilsamhället. Det är viktigt att kommunen strävar efter att hitta indikatorer som uppfyller alla kriterier samt att kommunen motiverar varför indikatorer som inte gör det används. Vi vill betona vikten av att våga använda sig av utvecklingsindikatorer och att man tar stöd av SCB och SKR för att utveckla bättre indikatorer när behovet uppstår.		Se svaret ovan
73	Vår förening kan och vill bidra mer till denna process nästa gång en handlingsplan skrivs		Funktionsrätt är med i arbetet och samlar föreningarnas perspektiv, deltagande i det arbetet är välkommet
74	Vi understryker att lokal statistik om personer med funktionsnedsättning är nödvändig för att kunna skapa goda indikatorer och nå måluppfyllelse. Autism Uppsala län önskar att kommunen utreder sina möjligheter att samla in statistik om personer med funktionsnedsättning, med stöd i artikel 31 i Funktionsrättskonventionen, och diskuterar sina resonemang med civilsamhället. Lokal statistik behövs för att kunna skapa goda indikatorer lokalt		Refererar till §31 till i åtgärd 2.3

75	Vi kan konstatera att kommunens arbete med att koppla handlingsplanen till Agenda 2030 inte motsvarar våra förväntningar. Det finns inga kopplingar till Agenda 2030:s delmål, trots att detta skulle ha gett ledtrådar om vilka åtgärder skulle vara passande. Dessa delmål har SCB redan kopplat till nationella indikatorer, så vi såg det som självklart att kommunen skulle använda sig av kopplingar till Agenda 2030:s delmål.		En genomlysning vad gäller handlingsplanens koppling till agenda 2030 har genomförts inom ramen för arbetsprocessen. Det har konstaterats att det inte finns någon motsättning mellan Agenda 2030 och programmet/handlingsplanen. Några särskilda förtydliganden i handlingsplanen har inte bedömts behöva göras då Agenda 2030 är ett av kommunens viktigaste styrmedel i framtagande av mål och budget
76	En övergripande kommentar om åtgärderna är att de är alltför vaga. Autism Uppsala län önskar konkreta åtgärder; dels för att det är då mycket enklare att hitta lämpliga indikatorer av god kvalitet, dels för att vår målgrupp behöver konkreta åtgärder riktade till just dem. Vår förening varnar för att alltför vaga åtgärder inte kommer att täcka vår målgrupps behov.		Beaktats
77	Målområde 1 Exempel på bra åtgärd som har tagits bort: "Inför en rutin för att säkra att konsekvensanalys vad gäller tillgänglighet och delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning alltid görs och dokumenteras i underlagen inför politiska beslut". I nuläget skrivs inte dessa konsekvensanalyser, trots att det är ett krav som ställs i programmet! Att införa en rutin skulle ha varit en konkret åtgärd som skulle hjälpa med måluppfyllelse. Indikatorn kan vara "Lämplig rutin finns: ja/nej". Ansvarig: KS		Se ovan
78	Här måste det finnas åtgärder som handlar om tillgänglighet i vallokaler, valdeltagande för personer med funktionsnedsättning, mm.		Flera åtgärder genomförs redan på området. Finns ambulerande röstmottagare, personer med omsorg får stöd att rösta mm. Finns också ett omfattande regelverk för att kunna rösta. Förslag till åtgärd: 1.5 Stärk samverkan med intresseorganisationer så att de kan utgöra en kanal eller källa till information för sina respektive medlemmar inför valet 2026

			för att säkra att individer får den information de behöver för att kunna rösta.
79	Som indikator föreslog kommunen "andel nämnder och bolag som har öppna möten eller forum där brukareexperter eller representanter från funktionsrättsrörelsen kan komma i dialog". Att det ska vara brukareexperter eller representanter från funktionsrättsrörelsen är problematiskt. Kommunen ska inte ersätta föreningsrepresentanter med brukareexperter, utan samverkan bör i bästa fall ske med båda. Autism Uppsala län styrker det som Funktionsrätt skriver om ämnet.		Det finns ingen avsikt att ersätta föreningars medverkan med brukareexperter. Ordet brukareexpert har tagits bort ur handlingsplanen
80	Antal dialoger av bra kvalitet är det som måste undersökas, så vi föreslår två delindikatorer: en för antal dialoger och en för antal bra dialoger, som mäts genom enkät till civilsamhällets aktörer. Indikatorn skulle vara totala dialoger/bra dialoger ska närma sig 1.		Arbetsgruppen håller med om att kvaliteten är viktig men ser det inte som genomförbart att följa upp på det föreslagna sättet.
81	Här finns indikatorer för mänskliga rättigheter som SKR har tagit fram. Vi rekommenderar att kommunen utvärderar dem och inkluderar goda indikatorer i denna handlingsplan. - Valdeltagandet för personer med funktionsnedsättning ökar. Statistik här. - Antal verksamheter som uppger att det finns en rutin för att säkerställa att synpunktsblanketter finns på plats, inklusive på lättläst svenska, ska öka - Antal dialoger med civilsamhället ska öka, och antal dialogtillfällen om funktionsrättsfrågor där över 50% av deltagarna är nöjda eller väldigt nöjda ska öka - Antal vallokaler vars tillgänglighet har varit utvärderad i samråd med civilsamhället ökar - Antal föreningsrepresentanter som arbetar som röstmottagare ökar		Arbetsgruppen ser att data som föreslås är intressanta och viktiga. Samtliga verksamheter har rutiner för hur synpunkter ska tas emot, men synpunktsblanketter är inte specificerat i det arbetet – vi går mot mer digitala och personliga lösningar. Alla anställda ska kunna ta emot synpunkter. Nöjdhet är en svår indikator vad gäller kvaliteten i ett möte eller mötets slutsatser. Vallokaler väljs utifrån att de är fysiskt tillgängliga och enkelheten eftersträvas. Civilsamhället är redan idag en viktig aktör vad gäller arbetet som röstmottagare. Det saknas förutsättningar att ställa krav just på att föreningarna ska göra detta, det är ett frivilligt uppdrag och upp till var och en.

82	Målområde 2 – bemötande och kompetens 2.2: Begreppet samsjuklighet måste definieras, det används på olika sätt av olika aktörer. Det är viktigt att begreppet inte begränsas till “missbruk plus psykisk ohälsa/npf”, utan att det också inkluderar “funktionsnedsättningar och psykisk ohälsa”.		Kommunen arbetar utifrån Socialstyrelsens samsjuklighetsbegrepp. Bedömningen är att gruppen med psykiatriska funktionsnedsättningar behöver särskilda insatser inom ramen för samsjuklighetsbegreppet.
83	I samråd med civilsamhället, inkludera krav på bemötande och kunskap om funktionsnedsättningar i alla relevanta avtal som kommunen tecknar. Verksamheter riktade till personer med funktionsnedsättning ska ställa högre krav på bemötande och kompetens än andra verksamheter.		Arbetsgruppen ser inte förslaget som genomförbart inom ramen för handlingsplanens omfattning
84	Som tillägg till det som Funktionsrätt skrev, önskar vi att Lärportalen blir mer tillgänglig till civilsamhället också.		I dagsläget är detta inte genomförbart utifrån att man måste vara anställd i kommunen för att kunna använda funktionen
85	Förslag på nya indikatorer: - Antal externa brukarrevisioner som kommunen beställer ökar - Andel personer som upplever bra bemötande ökar - Svarsfrekvensen på kommunens enkäter ökar		Kommunen använder brukarrevisioner i vissa verksamheter idag och är öppna inför att öka antalet. De två senare är specifika indikatorer som följs i OSN:s verksamheter. Arbete genomförs för att öka svarsfrekvenser så att svarsfrekvensen ger representativt resultat Indikator har lagts till som omfattar alla nämnder och bolag: Andel personer med funktionsnedsättning som upplever bra bemötande
96	Målområde 3 Samverka med Region Uppsala för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får information om vilka stödinsatser som finns i samband med att en diagnos som ger rätt till stödinsatser sätts		Stödinsatser inom kommunens omsorg ges efter behov, sambandet mellan diagnos och insats saknas i det stora hela. Kontakt med infoteket eller direkt med kommunen är säkrare för att utröna behov av stöd.

87	Funktionrätts förslag om en åtgärd som säkerställer utvecklingen och implementeringen av AKK, punktskrift, teckenspråk och lättläst är en viktig åtgärd som vi ställer oss bakom.		se ovan
88	Målområde 4 Autism Uppsala län önskar att se en bredare syn på tillgänglighet; för vår målgrupp är det väldigt viktigt med kognitiva anpassningar såsom intrycksanering, bildstöd, kognitiva hjälpmedel, avskärningsmöjligheter, vilrum, mm. Att det finns konkreta åtgärder för att försäkra att principen om universell utformning tillämpas i byggnation som kommunen har ansvar för är viktigt för personer med funktionsnedsättning. Ett exempel på åtgärd är att införa krav i avtal på att bygga, renovera och inreda med hänsyn till principen om universell utformning. Vi önskar en ny åtgärd som handlar om att utvärdera och utveckla inomhusmiljöer som är anpassade till personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.		Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar är en av de många funktionsnedsättningar som kommunens arbete på området ska inkludera. Förslaget lämnas utan åtgärd
89	Målområde 5 – fysisk tillgänglighet 5:1 Skapa arbetssätt som säkrar att lärare och andra medarbetare i skolmiljön kan stötta elever med funktionsnedsättning i att delta i undervisning och nå målen.” är en bra åtgärd eftersom den syftar till att undervisning ska fungera för elever med funktionsnedsättningar och indirekt syftar till att elever ska få anpassning, stöd, och bemötande utifrån sina behov. Vi vill betona att det är viktigt att denna åtgärd får stå kvar i nuvarande form. Utbildningsnämndens förslag på ändring till “Erbjuda kompetensutveckling för att säkra att lärare och andra medarbetare i skolmiljön kan stötta elever med funktionsnedsättning att nå målen” riskerar att bli verkningslös om inte övriga resurser och förutsättningar finns för att det i praktiken ska kunna skapas fungerande arbetssätt. Endast kompetensutveckling säkrar inte att man faktiskt kan implementera fungerande arbetssätt på skolorna. Att skapa arbetssätt som säkrar att lärare och medarbetare kan ge stöd och göra anpassningar är därmed viktigt att ha kvar som åtgärd.		Har beaktats i underlaget
90	Att enbart använda enkäten Liv hälsa ung är inte ett tillräckligt heltäckande förslag eftersom enkäter ofta stänger ute elever med autism möjlighet att uttrycka sig. Vår målgrupp har generellt svårt med enkäter. Enkäter som görs på skolan innebär dessutom stor risk att elever med problematisk skolfrånvaro, det vill säga de som verkligen har problem i skolan, inte svarar. Hemsolor skickar inte heller enkäten Liv hälsa Ung vidare till resursenheterna vilket innebär att denna grupp elever med funktionsnedsättning inte ens får chans att delta i enkäten.		Arbetsgruppen ser inte att synpunkten kan omhändertaras inom ramen för handlingsplanens mandat.

91	Kommunens indikatorer om antal legitimerade lärare och speciallärare i anpassad grundskola är bra men vi ser att det saknas mätbara indikatorer i grundskolan.		Synpunkten lämnas utan åtgärd
92	<p>- Uppsalas skolpeng ska öka varje år tills den motsvarar rikets nivå / jämföra kommuner. Kommentar: Uppsala har lägre resurstilldelning än jämförbara städer. Ekonomin har en direkt påverkan på det stöd skolor ger elever med särskilda behov.</p> <p>- Lärartätheten ska öka. Antal elever i snitt per lärare ska minska varje år tills det ligger i nivå med resten av landet Kommentar: Uppsala har fler elever per lärare jämfört med riket.</p> <p>- Antal elever per specialpedagog ska minska tills det motsvarar snittet i riket Kommentar: detta har Funktionsrätt lagt in i åtgärd i stället. Om det förslaget går igenom att det blir en åtgärd behövs det inte i som indikator men om inte anser vi att det ska vara en indikator.</p> <p>- Andel elever som går ut grundskolan med gymnasiebehörighet ska öka för varje år. Kommentar: Detta är väldigt lätt att mäta och följa. Vi vet att elever med funktionsnedsättning och olika svårigheter är överrepresenterade i gruppen som inte går ut skolan med godkända betyg.</p> <p>- Andel elever med problematisk skolfrånvaro ska minska för varje år. Kommentar: Detta är ett väldigt bra mått på hur tillgänglig skolan är och hur elever trivs. Vi vet att elever med funktionsnedsättning och olika typer av svårigheter är överrepresenterade här med</p> <p>är det gäller problematisk skolfrånvaro önskar vi att man tittar på anpassad grundskola och vanlig grundskolas frånvarosiffror för sig. Detta är viktigt för att fånga upp problematisk skolfrånvaro även i anpassad grundskola. Det är visserligen relativt få som har problematisk skolfrånvaro i anpassad grundskola men huruvida frånvaron ökar eller minskar i denna skolform är en bra indikator på hur tillgänglig anpassad grundskola är</p>		<p>Bra och tänkvärda indikatorer men kan inte införas inom ramen för handlingsplanen.</p> <p>Vad gäller de sista två indikatorerna så finns målen redan i andra delar av kommunen och insatser pågår</p>
93	Målområde 6 Arbete och sysselsättning Arbetsmarknadsnämnden föreslår indikatorn "Antalet arbetsmarknadsanställningar för personer vars funktionsnedsättning försvårar ett ordinarie arbete". Hur bra denna indikator skulle vara beror på vilka krav man ställer på den enskilde för att styrka att hans funktionsnedsättning försvårar ett ordinarie arbete, samt hur man definierar "ordinarie arbete". Med sådana formuleringar finns det en risk att vissa personer med funktionsnedsättning inte kommer att synas i statistiken. Autism Uppsala län		Justerat i underlaget

	rekommenderar att endast använda formuleringar som innebär krav på den enskilde i undantagsfall.		
94	Det är otydligt vad arbetsmarknadsanställning betyder, så vi rekommenderar att det definieras i begreppsförteckningen.		Justerat i underlaget
95	Föreslagna åtgärder: Säkerställa att heltäckande avtalsuppföljningar görs regelbundet på de boenden som kommunen ansvarar för.		Arbetsgruppen ser inte förslaget som genomförbart inom ramen för handlingsplanen.
96	Föreslagna indikatorer: Antal brukarrevisioner inom DV ska öka		Synpunkten är för specifik för handlingsplanen och är den fråga för OSN:s verksamheter
97	Kötiderna för IPS-arbetscoach ska minska		En indikator om IPS-coacherna tillförs underlaget
98	Målområde 7 - Bostad Det måste finnas en åtgärd som handlar om bristen på bostäder. Det behövs tydliga, konkreta åtgärder för att öka antalet bostäder och för att öka kvaliteten. Vi ställer oss bakom Funktionsrätts förslag på indikatorer och åtgärder.		Arbetsgruppen hänvisar här till programmet bostad för alla.
99	7.2: Det är viktigt att personer med autism får tillgång till en dator i hemmet; på grund av alla hinder är det orimligt för personer med funktionsnedsättning att låna dator på bibliotek eller träffpunkt varje gång det behövs. Vi föreslår att texten kompletteras med: "Detta genom att stötta individen så att de har tillgång till internet och kan tillgodogöra sig tekniken på ett informationssäkert sätt i sitt eget hem."		Åtgärden i handlingsplanen är redan med fokus på hemmet. Det är upp till var och en att skaffa sig den datorer som man vill ha.
100	Säkerställa att antalet boende per LSS-bostad inte överstiger nuvarande rekommendationer och föreskrifter. Det är antalet LSS-boenden som ska öka, inte antalet personer per boende. Detta är viktigt för att "säkerställa att serviceboendet integreras i bostadsområdet och en institutionell boendemiljö undviks" (Socialstyrelsens föreskrifter).		Det pågår ett intensivt arbete både på politisk nivå och på förvaltningsnivå för att säkra tillgången till LSS-boenden. Givetvis ska rekommendationer och föreskrifter följas.
101	Föreslagna indikatorer: - Brukarbedömning gruppboend LSS - Brukaren får bestämma om saker som är viktiga hemma, andel (%) ska öka		Dessa indikatorer är viktiga redskap i OSN:s verksamheter vad gäller att

	<ul style="list-style-type: none"> - nyckeltal U28518 i Kolada - Brukarbedömning gruppbostad LSS - Brukaren får den hjälp hen vill ha, andel (%) ska öka - U28519 - mm. Det finns även indikatorer för boenden inom socialpsykiatri, såsom U26413. - Antal brukarrevisioner inom LSS-boenden ska öka - Antal brukarrevisioner inom boenden inom socialpsykiatri ska öka - Antal boenden med särskild service med en kapacitet på högst 5 personer ökar <p>Kommentar: rekommendationerna är 3-5. Fler än 5 personer bör ses som "dåligt". 5 bör ses som "ganska bra".</p> <ul style="list-style-type: none"> - Antal boenden med särskild service med en kapacitet på högst 3 personer ökar <p>Kommentar: Kommunen bör räkna detta som "bra".</p>		utveckla kvalitén i verksamheten och utgör inte föremål för handlingsplanen. Även OSN:s lokal och bostadsförsörjningsplan.
102	<p>Målområde 8 – vardags och familjeliv</p> <p>Förslag på nya indikatorer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Andel anställda som uppger att de har möjlighet att ge brukare tillräckligt stöd i samtal och situationer kring sex och nära relationer ökar - Andel brukare som uppger att de får tillräckligt stöd i samtal och situationer kring sex och nära relationer ökar - Andel personer med funktionsnedsättning som uppger att de inte upplever systematiska hinder i att ha nära relationer ökar 		Dessa indikatorer är viktiga redskap i OSN:s verksamheter vad gäller att utveckla kvalitén i verksamheten och utgör inte föremål för handlingsplanen.
103	<p>Målområde 9 – kultur, fritid, idrott och hälsa</p> <p>I programmet står det "Föreningar och andra aktörer som erbjuder anpassade motions- eller kulturaktiviteter ska erbjudas stöd och utbildning" och vi anser att det måste finnas åtgärder som handlar om detta i handlingsplanen.</p>		Handlingsplanen har fått en åtgärd om samverkan mellan intresseorganisationer och kultur- och idrottsföreningar kring kompetenshöjande utbyte. (9.5)
104	<p>Nuvarande handlingsplan saknar åtgärder som gäller tillgänglighet på annat än lekplatser och utegym. Det behövs åtgärder som handlar om tillgänglighet när det gäller kultur och fritid för barn och vuxna, och synen på hälsofrämjande aktiviteter måste utvidgas till något mer än att träna på gym. Tillgängliga bibliotek, simhall, aktivitetshus, verkstäder och lokaler för hobbyverksamhet behövs. Ledsagare och kontaktpersoner är väldigt viktiga resurser för personer i vår målgrupp och de behövs för att de ska kunna delta i aktiviteter på samma sätt som alla andra.</p> <p>Indikatorer Det är viktigt för vår målgrupp att inkludera indikatorer som handlar om ledsagare och kontaktpersoner. Tillgång till dessa kan vara helt avgörande för vår målgrupps förmåga att delta i fritidsaktiviteter och hälsofrämjande aktiviteter.</p>		Åtgärden 9.2 är kopplad till detta
			Ledsagare och kontaktperson är inte områden som handlingsplanen kan påverka.

105	Förslag på nya åtgärder: - Se över hur begreppet tillgänglighet kan förtydligas för att även inkludera anpassningar för kognitiva och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar inom området kultur, fritid, idrott och hälsa.		Åtgärd 4.2 om universell utformning berör detta
106	Kommentar: Många evenemang och aktiviteter som är öppna för allmänheten är inte tillgängliga för personer med autism. Ofta krävs anpassningar för kognitiva svårigheter för att dessa personer ska kunna delta i evenemang och aktiviteter överhuvudtaget och arbetet med den kognitiva tillgängligheten inkluderas inte tillräckligt varken i ansökningsprocessen för kultur- och fritidsbidrag, eller redovisningen av hur bidraget används. - Försäkra att redovisningen av olika fritids- och kulturbidrag inkluderar information om vilka anpassningar som har gjorts. Kommentar: Genom att få information om hur anordnare av evenemang och aktiviteter arbetar med tillgänglighet kan kommunen få en bättre bild av hur många aktörer som faktiskt arbetar för att skapa evenemang tillgängliga för personer med olika sorters funktionsnedsättningar och vilka funktionsnedsättningar man anpassar för.		Åtgärd 9.6 Stärk samverkan mellan civilsamhällets aktörer så att kunskapsutbyte kan ske mellan exempelvis intresseorganisationer och kultur- och idrottsföreningar kring hur personer med funktionsnedsättning kan öka sitt deltagande både i föreningslivet och dess aktiviteter.
107	Vi saknar relaterade dokument, särskilt eftersom man har tagit bort åtgärder som redan styrs av andra styrdokument. Autism Uppsala län rekommenderar att man hänvisar till alla styrdokument som är relevanta. Man kan också referera till: - Principen om universell utformning, MFD		Handlingsplanen är en del av kommunens styrsystem som man kan läsa mer om på kommunens hemsida. Det finns referens till universell utformning i handlingsplanen
'Äldrenämnden, KSN-2024-01318-23			
	Synpunkt	Kommentar	Hantering av synpunkt i reviderat förslag
108	Följande åtgärder anser Äldrenämnden att nämnden bör läggas till som delansvarig: • 3.2 "Skapa arbetssätt med stöd av civilsamhället kring kompetenshöjande insatser som kan leda till att individer med funktionsnedsättning får en bättre funktionalitet och delaktighet. Målgruppens behov, erfarenheter och kompetens ska tillvaratas i arbetet." • 4.1 " Utveckla arbetet med dialog och delaktighet i stadsbyggandet för att bättre ta tillvara kunskap och erfarenheter från funktionsrättsrörelsen samt brukare." • 4.2 "Förtydliga vad principen om universell utformning innebär och tillämpa den vid byggande och ombyggnation i kommunen." Nämnden vill även påtala att 4.2, är en central åtgärd som går i linje med äldre vänlig kommun.		Justerat i underlaget
Kulturnämnden, KSN-2024-01318-24			
	Synpunkt	Kommentar	Hantering av synpunkt i reviderat förslag

109	<p>Kulturnämnden ställer sig i stort positiv till förslaget om handlingsplan för full delaktighet, men konstaterar att programmet som handlingsplanen är kopplad till har funnits sedan 2016 och har avsnitt som skulle behöva ses över och som också påverkar handlingsplanens utformning. Handlingsplanen bygger på programmets målområden och de många delmål som finns i programmet. Alla delmål är inte längre aktuella (se exempel under målområde 9 nedan). Likaså har nya förutsättningar tillkommit vilket gör att inledande texter i handlingsplanen är förutsättningar som borde stå med i programmet för full delaktighet så som Agenda 2030 samt nya nationella mål för funktionshinderpolitiken.</p>		<p>Hanteras inom ramen för nästa programuppföljning. Kommunstyrelsen uttrycker liknande synpunkt i ärende om remiss av förslaget till handlingsplan.</p>
110	<p>Kulturnämnden saknas som delansvarig för åtgärd 4.3, Ta fram arbetssätt för att utvärdera kommunala miljöer som riktar sig till allmänheten utifrån tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning... vissa föreställningar inte möjliga att boka på lika villkor för elever med fysisk funktionsnedsättning som använder rullstol då ingen lokal kan ta emot mer än 1-2 rullstolar, till föreställningar som är riktade till just dessa. Detta har beröring även på målområde 5 där handlingsplanen anger att utbildningsmiljön ska vara utformad så att alla kan delta oavsett funktionsnedsättning.</p>		<p>Justerat i underlaget</p>
111	<p>Ett av delmålområdena under mål 9 lyder Fritidshem, fritidsklubbar, fritidsgårdar, lekplatser och kulturskola ska vara tillgängliga för alla barn och ungdomar. Kulturnämnden vill informera om att detta inte ryms inom fritidsklubbarnas uppdrag. Både fritidshem och fritidsklubb regleras av skollagen och har därmed nära koppling till målområde 5, utbildning. Fritidsklubben har inte möjlighet att ta emot barn med särskilda behov som kräver extra tillsyn då fritidsklubbarna inte är berättigade till den ersättning som fritidshemsverksamheten kan söka för dessa målgrupper. Det finns dessutom stöd för detta i skollagen där det i § 7 står att: "Fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år. Från och med höstterminen det år då eleven fyller 10 år får öppen fritidsverksamhet erbjudas i stället för fritidshem, om eleven inte på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem." Det innebär att i dagsläget så hänvisas barn i årskurs 4-6 med stora behov av omsorg till fritidshemmet. Ska detta ändras behöver frågan om möjlighet till extra ersättning för barn med särskilda behov även i fritidsklubbens verksamhet utredas</p>		<p>Målområdestexten är hämtas från programmet och är inte föremål för revidering i denna omgång.</p>

112	Det är inte helt klarlagt hur ansvaret ser ut för kultur- och fritidsaktiviteter för målgruppen vuxna med funktionsnedsättning. Kulturnämnden har exempelvis bidrag till studieförbunden för vissa riktade aktiviteter inom kultur i vården-verksamhet och har tillsammans med omsorgsnämnden med flera nämnder ett IOP med föreningen Fyrisgården för att samordna nätverket Fritid för alla som synliggör fritidsaktiviteter för personer med funktionsnedsättning i alla åldrar. Omsorgsnämnden ger bidrag till vissa föreningar som bedriver aktiviteter på fritiden och har i egen regi ett flertal träffpunkter som har verksamhet på fritiden för personer med funktionsnedsättning inom LSS samt personer med psykisk funktionsnedsättning. Vem som ansvarar för vad skulle behöva klargöras. Kulturnämnden föreslår ny åtgärd under mål 9: • Att utreda hur ansvaret ser ut för kultur- och fritidsverksamhet för vuxna med funktionsnedsättning mellan olika nämnder samt säkerställa att samordning sker.		Justerat i underlaget
113	Kulturnämnden saknar åtgärder kopplade till kulturområdet och föreslår ytterligare ny åtgärd under mål 9: • Utveckla arbetet med att informera om kulturupplevelser tillgängliga för alla.		Justerat i underlaget
Uppsala arenor och fastigheter KSN-2024-01318-26			
	Synpunkt	Kommentar	Hantering av synpunkt i reviderat förslag
114	Uppsala kommunarenor och fastigheter AB föreslår att även idrottsföreningar för personer med funktionsnedsättningar bör inkluderas i arbetet med återkommande dialoger och samverkan. Skrivelsen under rubriken "Målområde 1 - Demokrati och inflytande" skulle därmed ändras till: "Återkommande dialoger och samverkan ska ske mellan företrädare för Uppsala kommun, brukare, närstående, brukarorganisationer och idrottsföreningar för personer med funktionsnedsättning".		Målområdestexten är hämtat från programmet och är inte föremål för revidering i denna omgång.
Idrotts- och fritidsnämnden KSN-2024-01318-27			
	Synpunkt	Kommentar	Hantering av synpunkt i reviderat förslag
115	Åtgärd 2.1 Idrotts- och fritidsnämnden ser behov av att förtydliga åtgärden: Säkra att medarbetare har kompetens att bemöta individer oavsett funktionsnedsättning eller för medarbetare som hanterar frågor som berör dem genom prioriterade satsningar. I utvecklingsarbetet kan personer med funktionsnedsättning och/eller funktionsrättsrörelsen bidra med erfarenheter och behov. Om åtgärden inte förtydligas så ser nämnden svårigheter med att alla nämnder och bolag ska kunna uppfylla denna åtgärd		Arbetsgruppen menar att en första prioriterad åtgärd kan vara att se över befintlig kompetens. Personer med funktionsnedsättning kan även vara kollegor

116	Åtgärd 2.3 Åtgärden är relevant även för idrotts- och fritidsnämnden, bland annat i arbetet med lokalförsörjningsplanen. Åtgärden täcks även in under målområde 4 under åtgärderna 4.1 och 4.3. Nämnden föreslår att IFN läggs till som delansvarig under åtgärden. Indikator "Antal medarbetare som gått utbildning i IBIC på lärportalen" är framför allt riktad mot vårdpersonal vilket inte gör indikatorn relevant förr övriga nämnder och bolag.		Justerat i underlaget
117	Fysisk tillgänglighet berör även idrotts- och fritidsnämnden, inte minst med tanke på arbetet med lokalförsörjningsplanen. Nämnden föreslår att IFN läggs till som delansvarig för 4.1 och 4.3.		Justerat i underlaget
118	Idrotts- och fritidsnämnden har svårt att se hur åtgärd 7.2 är relevant och berör nämndens verksamhetsområde. Nämnden föreslår därför att IFN tas bort som delansvarig från målområdet. Det bör i stället vara OSN och KS som ansvarar för att se till att dessa typer av funktioner finns och funkar		Handlingsplanens åtgärd syftar till bland annat digital tillgänglighet i idrottshallar som begränsar möjlighet att nyttja digitaliseringens möjligheter för personer med funktionsnedsättning och pågående mätningar, tex diabetes, att idrotta i dessa lokaler. IFN får stå kvar
119	Indikator 1 Indikatorn är svår att mäta, vem är det som ansvarar för mätningen och hur ska det mätas? Universell utformning är svårt att uppnå när det kommer till idrotts- och fritidsanläggningar. Exempelvis är en typ av utformning och anpassning av ett utegym för en specifik målgrupp nödvändigtvis inte anpassad för en annan typ av målgrupp. Indikator 2 Indikatorn är svår att mäta, vem är det som ansvarar för mätningen och hur ska det mätas?		Beaktats